

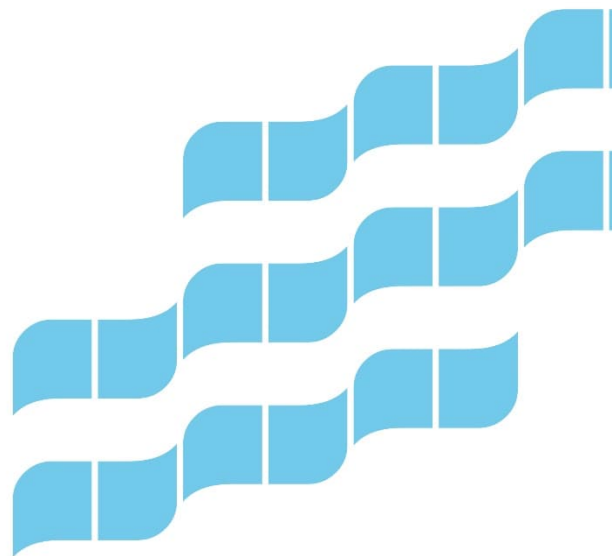
PÄIVÄKOTIEN SUUNNITTELUOHJE 2025

17.11.2025

muutos 8.1.2026: yhteystietoja päivitetty, luku 3.7. päivitetty

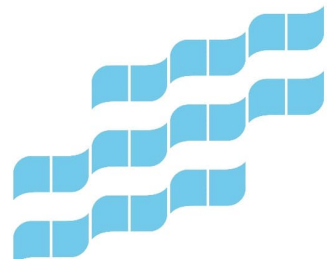
Kasvatus- ja opetuslautakunta 7.10.2025

Asunto- ja kiinteistölautakunta 13.11.2025

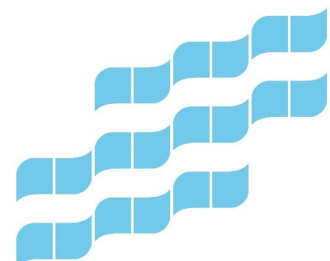

Sisälllys

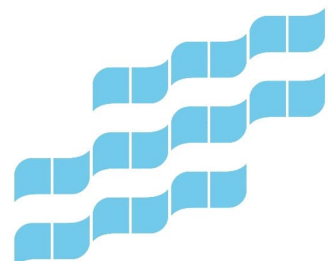
1	LÄHTÖKOHDAT	6
1.1	Muita ohjeita:	6
1.2	Yhteyshenkilöt	7
1.2.1	Sivistyspalvelut	7
1.2.2	Varhaiskasvatus	7
1.2.3	ICT - asiat, konsernipalveluyksikkö (Monetra).....	7
1.2.4	Pirkanmaan Voimia Oy.....	7
1.2.5	Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka - palveluryhmä.....	7
1.2.6	Tampereen Tilapalvelut Oy	8
1.2.7	Pirkanmaan pelastuslaitos.....	8
1.2.8	Työsuojelu	8
1.2.9	Terveydensuojelu.....	8
2	YLEISTÄ RAKENNUSHANKKEESTA	8
2.1	Hankkeen käynnistäminen	8
2.2	Pienet investoinnit	9
2.3	Isot investoinnit (perusparannushankkeet, uudisrakennukset, isot korjaus-/muutostyöt).....	9
2.3.1	Tarveselvitys	9
2.3.2	Hankesuunnitelma.....	9
2.3.3	Toteutussuunnittelu.....	10
2.4	Vaikutusten ennakoarviointi ja osallistaminen (päiväkodit ja koulut)	10
2.4.1	Elinkaaren hiilijalanjälki.....	11
3	YLEISET OHJEET.....	12
3.1	Päiväkotirakennus.....	12
3.2	Akustiset vaatimukset	13
3.3	Vähäpäästoiset materiaalit.....	13
3.4	Henkilömäärät	13
3.5	Paloturvallisuudesta.....	13
3.6	Tilojen jäähdytystarve	14
3.7	Green deal	14
3.8	Saattoliikenne, huolto- ja pysäköintitilat	14
3.8.1	Saattoliikenne ja henkilökunnan autopaikat.....	14
3.8.2	Saattoliikenteen autopaikat	15

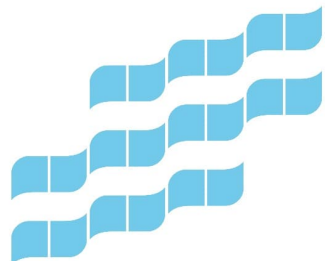
3.8.3	Henkilökunnan autopaikat	15
3.8.4	Polkupyöräpaikat	15
3.8.5	Huolto.....	16
3.8.6	Muita huomioitavia asioita.....	16
3.9	Leikkipihat.....	16
3.9.1	Yleiset ohjeet	16
3.9.2	Pihan pinta-alavaatimus.....	17
3.9.3	Kulkureitit, pihan jäsentely ja välineet.....	17
3.9.4	Kasvillisuus ja pinnoitteet.....	18
3.9.5	Varjostus ja sadesuojat	18
3.9.6	Aidat ja portit.....	18
3.9.7	Pihavälineiden turvallisuus.....	19
3.9.8	Valaistus	19
3.9.9	Hulevesien hallinta.....	20
3.9.10	Liikennemelun huomiointi	20
3.10	Ulko-opasteet ja kello	20
3.11	Tupakkatuotteiden käyttökielto	21
3.12	Pihavarusteet / minimivaatimukset.....	21
3.12.1	Pienet päiväkodit (2–3 lapsiryhmää, koskee etenkin korjattavia kohteita).....	21
3.12.2	Keskikokoiset päiväkodit (>3 lapsiryhmää).....	22
3.12.3	Isot päiväkodit (4–5 tai enemmän lapsiryhmiä).....	22
3.12.4	Leikki- ja ulkoleikki- ja ulkokuntoilupaiikkojen omavalvontajärjestelmä.....	23
4	TOIMINNALLISET OHJEET	24
4.1	Esteetön oppimisympäristö.....	25
4.2	Iltakäyttö ja omatoimikäyttö.....	25
4.3	Päiväkodin tilat	26
4.3.1	Lapsiryhmien omat tilat	26
4.3.1.1	<i>Sisäänkäynti</i>	26
4.3.1.2	<i>Eteinen (märkäeteinen ja eteinen)</i>	26
4.3.1.3	<i>Kuivaushuone 6 m²</i>	27
4.3.1.4	<i>WC-pesuhuone</i>	27
4.3.1.5	<i>Ryhmätilat ja lepo huoneet</i>	27
4.3.1.6	<i>Varastotilat</i>	28

4.3.2	Päiväkodin yhteistilat.....	29
4.3.2.1	Sali.....	29
4.3.2.2	Ruokasali.....	29
4.3.2.3	Pienkeittiö.....	30
4.3.2.4	Monitoimitila 1.....	30
4.3.2.5	Monitoimitila 2.....	31
4.3.2.6	Työ-, neuvottelu- ja taukotilat.....	31
4.3.2.7	Puku- ja pesutilat (0,8 m ² / henkilö).....	31
4.3.2.8	Siivous- ja tekstiilihuoltotilat sekä varastot.....	32
4.3.2.9	WC-tilat.....	32
5	TILAVARUSTEET.....	33
5.1	Varusteet, yleistä.....	33
5.2	Märkäeteinen/tuolikaappi.....	34
5.3	Kuivaushuone.....	35
5.4	Eteinen.....	35
5.5	WC-pesuhuone.....	36
5.6	Erillis-WC ja inva-WC.....	37
5.7	Ryhmähuone 1 / ruokailu-askartelu.....	37
5.8	Ryhmähuone 2 / lepo-leikki.....	38
5.9	Pienryhmähuone.....	39
5.10	Ruokasali/ aula.....	39
5.11	Sali.....	40
5.12	Monitoimitila 1.....	40
5.13	Monitoimitila 2.....	41
5.14	Pienkeittiö.....	41
5.15	Henkilökunnan tilat.....	41
5.15.1	Toimisto ja henkilökunnan työtilat.....	41
5.15.2	Sosiaalitilat.....	42
5.15.3	Siivoustilat.....	42
5.15.4	Tekstiilihuoltotila.....	43
5.15.5	Varastot.....	43
5.15.6	Keittiötilat.....	43
5.15.7	Jätehuolto.....	44

5.15.8 Tilalukitus, -suojaus 44

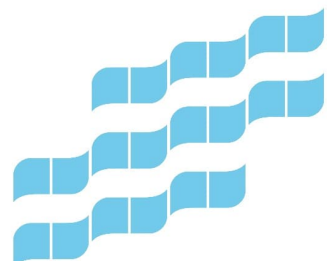

1 LÄHTÖKOHDAT

Tämä päiväkotien suunnitteluohje täydentää Tampereen kaupungin rakennussuunnitteluohjetta. Tämä ohje määrittää Tampereen kaupungissa toimivien päiväkotien suunnittelussa noudatettavat toiminnalliset yleisohjeet sekä varustamisohjeet. Ohjeet tulee näin ollen ottaa huomioon myös muiden kuin kaupungin oman tuotannon ylläpitämien päiväkotien, kuten esim. ns. ostopalvelu- ja palveluseteli-päiväkotien suunnittelussa. Ohje mahdollistaa erilaisten pedagogisten toimintavaihtoehtojen toteuttamisen.

1.1 Muita ohjeita:

- Tämän suunnitteluohjeen liite / Päiväkotien suunnitteluohje / Akustiikka
- Tämän suunnitteluohjeen liite / Päiväkoti- ja koulupihojen suunnitteluohje (vihersuunnittelu)
- Tampereen kaupungin koulu- ja päiväkotipihat. Selvitys kasvillisuuden kestävyydestä ja lämpöolosuhteista.
- RT 103689 Päiväkotien suunnittelu
- RT 103085 Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Turvallisuuden suunnittelu
- RT 103084 Päiväkodin ja perusopetuksen tilat. Ulkotilojen suunnittelu
- Perusopetuksen koulujen suunnitteluohje
- Siivous- ja huoltotilojen suunnitteluohje ja Puhtauspalveluiden ja siivottavuuden huomioiden toimitilojen suunnitteluun / Pirkanmaan Voimia Oy
- Palvelukeittiöiden suunnitteluohjeet / Pirkanmaan Voimia Oy
- Elinkaarisuunnitteluohje / Tampereen Tilapalvelut Oy
- Hankintarajat / Tampereen kaupunki ja Tampereen Tilapalvelut Oy
- Tampereen kaupungin suunnitteluohjeet: <https://tamperetilapalvelut.fi/materiaalipankki/suunnitteluohjeet/>
- Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma
- Opetustoimen ja varhaiskasvatuksen turvallisuusopas [Kasvatuksen ja koulutuksen turvallisuus | Opetushallitus](#)

1.2 Yhteyshenkilöt

Tampereen kaupungin Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka palveluryhmä ja Tampereen Tilapalvelut Oy vastaa palvelu- ja yhteistyösopimuksen mukaisesti kaupungin päiväkotien uudis-, perusparannus- ja muutostyöhankkeiden toteuttamisesta yhdessä palveluiden tilaajan ja varhaiskasvatuksen edustajien kanssa. Kutakin hanketta varten kootaan oma hankeryhmänsä, joka koostuu pääsääntöisesti alla luetelluista yhteistyötahoista sekä kohteen suunnittelijoista. Pienten päiväkotirakennushankkeiden toteuttamisesta vastaa Tilapalvelut Oy:n päiväkotien isännöitsijä. Isojen, vähintään 1 000 000 euron investointihankkeiden toteuttamisesta vastaa tarveselvitys- ja hankesuunnitteluvaiheessa Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka - palveluryhmän hankearkkitehti ja toteutusvaiheessa hankkeelle nimetty Tilapalvelut Oy:n projektipäällikkö Tampereen kaupungin ja Tampereen Tilapalvelut Oy:n palvelu- ja yhteistyösopimuksen mukaisesti.

1.2.1 Sivistyspalvelut

- koordinaattori Elina Kalliohaka (040 486 4918)

1.2.2 Varhaiskasvatus

- varhaiskasvatusjohtaja Elli Rasimus (050 523 7386)
- aluejohtajat Tanja Moisala (040 485 6275)
Pia Mikkola (050 468 2922)
Heli Rautanen (040 584 7692)
Mirva Ritari (040 564 2585)
- rakentamiseen liittyvät asiat (tarveselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaihe), varhaiskasvatusyksikön johtaja Kati Vaajanen (040 738 4243)
- varhaiskasvatusyksikön johtaja ja muu henkilökunta

1.2.3 ICT - asiat, konsernipalveluyksikkö (Monetra)

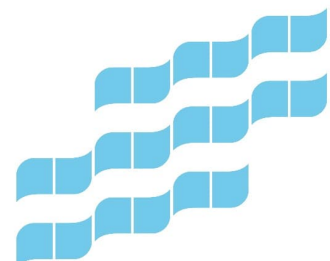
- ICT-tukihenkilö Merja Nieminen (050 408 6371)

1.2.4 Pirkanmaan Voimia Oy

- tuotepäällikkö Elina Ahtiala-Huotari (050 464 8466)
- prosessiasiantuntija Elina Lahti (040 861 1252)
- palveluasiantuntija Matti Tanski (040 180 1620)

1.2.5 Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka - palveluryhmä

- Hankearkkitehti tapauskohtaisesti
- kiinteistöpäällikkö Jenni Rämälä (040 198 1286)

1.2.6 Tampereen Tilapalvelut Oy

• hankkeen projektipäällikkö	tapauskohtaisesti
• LVIA / Ivi-asiantuntijat	Tapio Hyrkäs (040 704 3791)
Jani Saarikoski (040 554 5088)
• S / sähköasiantuntija	Juha Rautiainen (040 358 0702)
• rakenneasiantuntija	Minna Suomela (044 486 3684)
• vastaava isännöitsijä	Harri Mannonen (044 481 1640)
• ylläpitoasiantuntija	Heidi Puustinen (040 806 3163)

1.2.7 Pirkanmaan pelastuslaitos

• palotarkastaja	tapauskohtaisesti

1.2.8 Työsuojelu

• henkilöstöpäällikkö	Satu Hakulinen (040 801 6236)

1.2.9 Terveysturvatoiminta

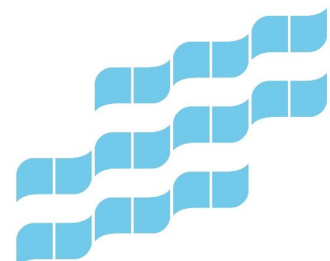
- terveystarkastaja/ympäristöinsinööri tapauskohtaisesti
terveydensuojelu@tampere.fi

2 YLEISTÄ RAKENNUSHANKKEESTA

2.1 Hankkeen käynnistäminen

Rakentamishankkeiden käsittely toimielimissä lähtee liikkeelle yleensä palveluverkon kehittämiseen liittyvistä selvityksistä, kiinteistöjen perusparannustarpeesta tai muista tilajärjestelytarpeista. Ensimmäisessä vaiheessa hankkeesta laaditaan tarveselvitys. Tarveselvityksen hyväksyy yli 10 miljoonan euron hankkeissa kaupunginhallitus. Alle 10 miljoonan euron hankkeet hyväksyy asianomainen käyttäjälautakunta. Nykyisin tavoitteena on, että tilatarpeita selvitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja useiden käyttäjälautakuntien hankkeiden tarveselvitys käsitellään kaupunginhallituksessa kuten muutkin tilahankkeeseen liittyvät asiakirjat.

Tarveselvityksen jälkeen Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikka -palveluryhmä käynnistää hankkeen hankesuunnittelun, jonka myötä valmistuu hankesuunnitelma. Yli 10 miljoonan euron hankkeiden hankesuunnitelmat hyväksyy kaupunginhallitus. Asunto- ja kiinteistölautakunta hyväksyy alle 10 miljoonan euron hankkeiden hankesuunnitelman jatkosuunnittelun pohjaksi tilojen osalta. Käyttötalousvaikutusten osalta hankesuunnitelman hyväksyy toimivaltainen viranomais.

Tämän jälkeen valmistellaan toteutussuunnitelma, jonka hyväksyy Asunto- ja kiinteistölautakunta. Toteutussuunnitelman valmistelee Tampereen Tilapalvelut Oy. Muihin asianomaisiin toimielimiin toteutussuunnitelma voidaan viedä tiedoksi. Hyväksyttäväksi toteutussuunnitelma viedään muihin toimieliimiin vain siinä tapauksessa, että se poikkeaa oleellisesti hankesuunnitelmasta, esimerkiksi kustannusten noustua 10–15 % hankesuunnitelmasta.

2.2 Pienet investoinnit

Pieniä investointeja ovat lähtökohtaisesti alle yhden miljoonan euron hankkeet. Pienet investoinnit päätetään yhdessä Kiinteistöt, tilat ja asuntopolitiikkapalveluryhmän, Tampereen Tilapalvelut Oy:n ja toimialan yhteys henkilöiden kanssa. Priorisointi ja seuraavana vuonna toteuttavat hankkeet käsitellään alkusyksyn tilaseurantaryhmässä. Hankkeita rakennuttaa Tampereen Tilapalvelut Oy. Hankkeista tehdään hankekortti, jossa työn sisältö, määrärahat, aikataulu ja väistötarpeet on kirjattuna. Kiinteistöjohtaja hyväksyy hankekortin 200 000 euroon asti. 200 000 eurosta miljoonaan euroon asti hankekortin hyväksyy elinvoiman palvelualueen johtaja.

2.3 Isot investoinnit (perusparannushankkeet, uudisrakennukset, isot korjaus-/muutostyöt)

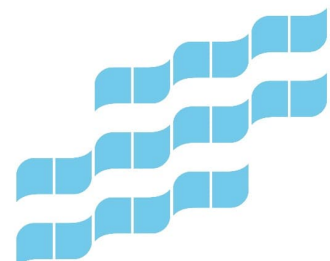
2.3.1 Tarveselvitys

Yli yhden miljoonan euron investointihankkeista tehdään tarveselvitys, jossa mm. selvitetään olemassa olevan rakennuksen kuntotiedot, lapsimäärät, tulevat tarpeet, rakenteellinen kapasiteetti (tuleva maksimi oppilasmäärä), hankkeen laajuus ja toiminnan sisältö. Tarveselvityksessä määritetään ja lukitaan hankkeen laajuus ja sisällön tavoitteet. Selvitetään myös asemakaavan ja rakennusluvan reunaehdot ja vaatimukset. Tarveselvitys ja mahdollinen rakennustöiden aikainen väistöilaratkaisu hyväksytetään Kasvatus- ja opetuslautakunnassa (alle 10 miljoonan euron hankkeet) / Kaupunginhallituksessa (yli 10 miljoonan euron hankkeet) ja viedään tiedoksi Asunto- ja kiinteistölautakuntaan. Talotekniikan asiantuntijat määrittelevät tarveselvitysvaiheessa taloteknisten järjestelmien tavoitteet.

2.3.2 Hankesuunnitelma

Hankesuunnitteluvaiheessa pääpaino on rakennuksen luonnossuunnittelussa tarveselvityksessä määritetyn laajuuden, tilaohjelman ja reunaehtojen mukaisesti. Tarkennetaan myös mahdollisia rakennusluvan reunaehtoja (mm. mahdolliset rakennusvalvonnan ja pelastuslaitoksen ohjeistus, esteettömyysasiat).

Osa hankkeista edellyttää asemakaavamuutosta, jolloin tarveselvitystä ja hankesuunnittelua tehdään samanaikaisesti yhteistyössä asemakaavoituksen kanssa. Toteutussuunnittelua ei ilman hyviä perusteita käynnistetä ennen kuin hankkeella on voimassa oleva asemakaava. Talotekniikan asiantuntijat

määrittelevät hankesuunnitteluvaiheessa talotekniset järjestelmäratkaisut ja sisäilmastoluokkatavoitteet.

2.3.3 Toteutussuunnittelu

Hyväksytyhän hankesuunnitelman pohjalta käynnistetään kohteen toteutussuunnitteluvaihe. Rakennuksen tilaratkaisut, sijainti, hankkeen laajuus ja tekniset reunaehdot on päätetty jo hankesuunnitteluvaiheessa. Myös asemakaavalliset reunaehdot ja viranomaismääräykset on varmistettu tässä vaiheessa. Hyväksytyhän toteutussuunnitelman jälkeen käynnistyy hankkeen työmaavaihe.

2.4 Vaikutusten ennakoarviointi ja osallistaminen (päiväkodit ja koulut)

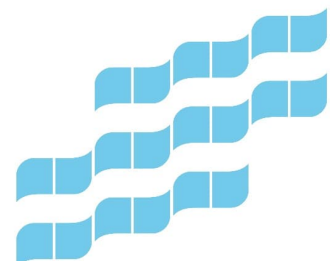
Lapsivaikutusten ennakoarviointi tehdään tarveselvityksen yhteydessä.

Päiväkoti- ja kouluverkkoselvityksessä on osallistettu oppilaita ja huoltajia. Päiväkoti- ja koulurakentamisessa noudatetaan päiväkotien ja koulujen suunnitteluohjetta. Päiväkotien ja koulujen suunnitteluohjeen tekovaiheessa on osallistettu rakennushankkeissa mukana olevia osapuolia: varhaiskasvatus, perusopetus, nuoriso- ja liikuntapalvelut, työsuojelu, Pirkanmaan Voimia Oy, Pirkanmaan hyvinvointialue, pelastuslaitos, ympäristönsuojelu, Tampereen Tilapalvelut Oy, Tampereen Infra (piha-alueet). Suunnitteluohjeessa on huomioitu koulujen osalta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa esitetyt vaatimukset tiloille (OPS 2014, luku 4.3) sekä varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 3§ ja 10§) vaatimukset tiloihin liittyen: varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä, kehitys ja muut edellytykset huomioon ottaen.

Kaikissa päiväkotien ja koulujen rakennushankkeissa ovat mukana aluejohtaja ja varhaiskasvatusyksikön johtaja / opetusjohtaja ja rehtori tarveselvitysvaiheen alusta alkaen. He pystyvät huomioimaan toiminnan ja pedagogiikan vaatimuksia tilojen suhteen. Osallistaminen on osa varhaiskasvatusyksikön johtajan ja koulun rehtorin perustyötä. Varhaiskasvatusyksikön johtaja / koulun rehtori osallistaa sekä henkilöstöä että lapsia/oppilaita ja huoltajia suunnittelu- ja rakennusvaiheissa. Lasten osallistaminen mahdollistetaan lapsille ja oppilaille sopivalla ja ymmärrettävällä tavalla, kuten kuvien ja toiminnallisten menetelmien avulla. Lasten ja oppilaiden osallisuus ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimintakulttuurin keskiössä.

Osallistaminen kuuluu päiväkotien ja koulujen kehittämiseen, koskee se pedagogiikkaa, oppimisympäristöjä tai toiminnan kehittämistä. Osallistamisessa esiin nousseita asioita huomioidaan suunnittelussa. Kaikessa suunnittelussa on kuitenkin otettava huomioon kaupungin aiemmat strategiset päätökset ja taloudelliset resurssit. Suunnittelua määrittävät ja ohjaavat myös olennaiset tekniset ratkaisut sekä kaavamääräykset.

Suunnitteluprosessissa on mukana tarveselvitysvaiheesta lähtien myös pääsuunnittelija ja arkkitehti, jonka rooli kokonaisuuden hallinnassa ja käyttäjien kuulemisessa on merkittävä. Suunnitteluvaiheessa

pääsuunnittelija osallistaa käyttäjiä tilojen ja niiden toiminnallisuuteen ja työturvallisuuteen liittyvien yksityiskohtien osalta. Suunnitteluun liittyvä osallistaminen sisältyy käytettävän konsultin kokonaispalkkioon ja on siten osa normaalia suunnitteluprosessia. Pääsuunnittelijan rooli ja vastuut hankkeessa on määritetty maankäyttö- ja rakennuslaissa.

Varhaiskasvatuksen/perusopetuksen työsuojeluvaltuutettu osallistuu kohteen suunnitteluun jo tarveselvitysvaiheesta lähtien yhtenä käyttäjän edustajana. Liikuntapalveluista mukana on sisäliikuntapaikoista vastaava liikuntapäällikkö, joka ottaa kantaa liikuntaan liittyviin tiloihin sekä iltakäytön toiminnallisiin vaatimuksiin. Kouluterveys- ja oppilashuollon edustajat ovat mukana tarveselvitysvaiheesta alkaen, kuten myös kaupungin palvelurakennuksien ruokahuollosta ja puhtaanapidosta vastaava Pirkanmaan Voimia Oy:n edustaja. Ateria- ja puhtauspalveluiden loppukäyttäjää rakennushankkeissa edustavat Pirkanmaan Voimia Oy:n palveluasiantuntijat sekä palvelutuotannon esihenkilöt. Pirkanmaan Voimia Oy määrittää ruokasalin, keittiön ja siivoustilojen tilojen reunaehdot sekä ottaa kantaa kohteiden siivottavuuteen. Kohteiden tekniset reunaehdot määrittävät Tampereen Tilapalvelut Oy:n asiantuntijat.

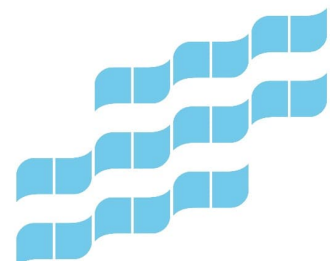
Osa hankkeista edellyttää asemakaavamuutosta. Asemakaavahankkeissa osallisilla on mahdollisuus ottaa kantaa suunnitelmiin. Osallisia ovat maankäyttö- ja rakennuslain mukaan: alueen maanomistajat, he joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa ja viranomaiset ja yhteisöt, joiden toimialaa suunnitelmassa käsitellään. Olipa kyseessä liikeyritys, yksityinen ihminen, yhdistys tai jokin muu yhteisö, kaikki voivat olla osallisia kaavan laatimiseen. Osallisella tulee maankäyttö- ja rakennuslain mukaan olla mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun, arvioida kaavoituksen vaikutuksia ja ennen kaikkea lausua mielipiteensä asiasta, mielellään jo työn alkuvaiheessa.

Vuonna 2022 valmistui käsikirja, missä osallistamisen prosessia avataan varhaiskasvatyüksikön johtajille ja rehtoreille. Käsikirjassa kerrotaan missä vaiheessa ja keitä osallistetaan, annetaan esimerkkejä, miten voidaan osallistaa ja miten asia dokumentoidaan. Lisäksi avataan rakennushankkeiden eteneminen päätöksenteossa. Huomioitavaa on, että osallistamisen tavat vaihtelevat jatkossakin eri rakennushankkeissa.

Tampereen kaupunki kerää palautetta vuosittain valmistuneista uudis- ja perusparannuskohteista (vähintään noin vuoden käytössä olleista). Palautetta kerätään kohteiden oppilailta, huoltajilta ja henkilökunnalta. Vastauksia hyödynnetään tulevilla rakennushankkeilla. Vastausten perusteella kehitetään edelleen toimintaa ja käytänteitä rakennushankkeissa.

2.4.1 Elinkaaren hiilijalanjälki

Tampereen kaupungin perusparannus- ja uudisrakennuksista lasketaan tarve- ja hankesuunnitteluvaiheessa elinkaaren hiilijalanjälki. Tarveselvitysvaiheessa asetetaan investointiohjelman mukaisille hankkeille elinkaaren hiilijalanjäljen raja-arvo ja laatutaso yhteistyössä Tilapalveluiden kanssa. Kohdekohtaisesti ja tarvittaessa tehdään vertailevat laskelmat vaihtoehdoista ja määritetään tavoitteet hiilijalanjäljelle. Hiilijalanjälkilaskelma tarkennetaan pääpiirustustason mukaiseksi rakennuksen vastaanottovaiheessa. Tarkemmat ohjeet hiilijalanjäljen laskennasta erillisessä laskentaohjeessa.

3 YLEISET OHJEET

3.1 Päiväkotirakennus

Päiväkotirakennuksen tilat ja tilantarve on määritelty hankekohtaisessa tilaohjelmassa. Päiväkotiryhmien omat tilat pyritään jaottelemaan kahden ryhmän yhteisiin kotialuetiloihin. Tilojen tulee mahdollistaa pienryhmä (7–10 lasta) ja suuryhmätoiminta (max. 24 lasta). Päiväkodin yhteistilat ovat kaikkien lapsiryhmien yhteiskäytössä ja toisaalta, yhä useammin myös talon ulkopuolelta tulevien iltakäytössä. Iltakäytössä olevien tilojen rajaaminen on näin ollen otettava huomioon tilasuunnittelussa, kulunvalvonnassa, kaikissa alueen lukituksissa (ovet, kaapit, poistumistielukitus jne.), ovien avautumissuunnissa ja pelastussuunnittelussa. Rakennuksen aulatilaa käytetään talon isompien lasten yhteisenä ruokailutilana ja monitoimitilana. Tavoitteena on, että useimpia tiloja voidaan vuokrata ulkopuoliseen käyttöön. Selkeät iltakäytön tilat ovat kuitenkin sali, ruokasali ja pienkeittiö. Naulakko- / naulakkotila sijoitetaan iltakäytön sisäänkäynnin läheisyyteen. Naulakko ei saa kaventaa poistumistieleveyttä. Iltakäytön rajat merkitään selkeästi pohjapiirustuksiin jo hankesuunnitteluvaiheessa.

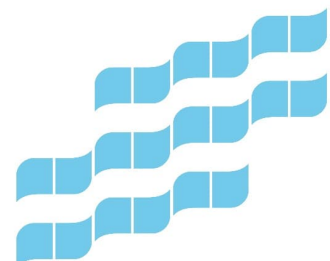
Toimintatiloissa hyötyalaa (tilaohjelma-ala) tarvitaan vähintään 7 hym^2 tilapaikkaa kohden. Pinta-alaan ei lasketa vain henkilökunnan käyttöön tarkoitettuja tiloja kuten esimerkiksi työtiloja, puku- ja pesutiloja, eikä keittiötiloja. Pinta-alat tarkistetaan tapauskohtaisesti.

Päiväkoti yhdistetään nykyään yhä useammin esi- ja alkuopetuksen (0–2-luokat) kanssa ns. pienten lasten yksiköksi. Päiväkoteja rakennetaan myös isomman koulurakennuksen kiinteään yhteyteen (alakoulu, yhtenäiskoulu). Näissä ratkaisuissa kaikki käyttäjät hyödyntävät rakennuksen yhteisiä tiloja (mm. ruokasali, liikuntasali, henkilökunnan tilat). Tilat ja rakenteet suunnitellaan siten, että ne on mahdollista ottaa koulu- tai päiväkotikäyttöön ilman merkittäviä tilamuutoksia (sisäinen muuntojousto).

Valaistustasojen tulee olla voimassa olevan standardin sekä rakennussuunnitteluohjeen ja sen liitteiden mukaiset. Valaistuksen suunnittelussa tulee huomioida tilakohtaisesti niissä tapahtuvien eri toimintojen vaatima valaistuksen säädettävyyden sekä mahdollistetaan energiansäästö.

Rakennuksen ikkunoiden ulkopintojen pesussa tulee pystyä käyttämään nostolaitetta, jos pesua ei muilla keinoilla ole mahdollista tehdä. Jos ikkunoissa on pesua estäviä rakenteita (säleiköt yms.), kyseiset tulee olla avattavissa. Tiloissa, joissa ikkunoiden pesu suoritetaan nostimella sekä ulkoa että sisätiloissa, tulee huomioida nostimen käyttö mm. lattian kantavuus, nostimen käytön mahdollistuminen, ulkotilojen viheralueet ym.

Koulun tiloissa noudatetaan erillistä koulujen suunnitteluohjetta. Esiopetus tilat on esitetty koulujen suunnitteluohjeessa.

3.2 Akustiset vaatimukset

Päiväkotien akustiikan vaatimukset, katso Akustinen ohje.

Kaikkien tilojen ja rakenteiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huolehtia mahdollisimman hyvästä äänenvaimennuksesta ja tilojen välisestä äänieristyksestä. Käyttötiloissa tulee lähtökohtaisesti olla akustoitua pintaa 110 % tilan lattiapinta-alasta. Vaimennuslevyt asennetaan koko sisäkaton alueelle sekä seinille tarvittavassa laajuudessa. Pinnat tulee olla kestäviä ja helposti siivottavissa. Tekniset vaatimukset, katso rakennussuunnitteluohje.

Pääsääntöisesti hankkeissa tilataan akustista suunnittelua toteutussuunnitteluvaiheessa. Pienissä yksiköissä päätös tehdään tapauskohtaisesti. Pystypinnoille asennettavissa akustiikkalevyissä, joita käytetään myös kiinnityspintoina, tulee varmistaa, että mineraalivillakuituja ei irtoa ja leviä huoneilmaan levyjen mahdollisten vaurioiden myötä. Mikäli levyjä sijoitetaan ruokasaleissa seinien alaosaan, tulee varmistua niiden kestävydestä ja puhdistettavuudesta. Huomioidaan tilojen muunneltavuus myös ääneneristävyyksivaatimuksissa. Katosta ripustettavia tai muutoin vaikeasti siivottavia vaimennuslevyjä ei käytetä.

3.3 Vähäpäästöiset materiaalit

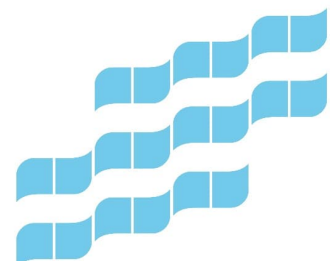
Materiaaleissa käytetään ympäristöystävällisiä ja vähäpäästöisiä M1-luokan materiaaleja. Myös kaluste- ja varustevalinnoissa tulee huomioida materiaalien vähäpäästöisyys (päästöluokka M1 tai vastaava).

3.4 Henkilömäärät

Tilojen henkilömäärien mitoitus tehdään tarveselvityksen ja LVI-suunnitteluohjeen mukaisesti huomioiden eri tilojen käyttötarkoitukset. Pohjapiirustuksiin (arkkitehti- ja IV-piirustukset) tulee merkitä tilaa käyttävä henkilömäärä (suunniteltu maksimimäärä). Ryhmätilojen oven pieleen asennetaan kyltti, jossa mainittu tilan ilmanvaihdon sallima maksimi henkilömäärä. Salien (kokoontumistilojen) osalta määritetään maksimihenkilömäärä.

3.5 Paloturvallisuudesta

Sisusteiden turvallisuus huomioidaan. Poistumisteille ei suunnitella liukuovia. Alkusammutuskalusto täytyy olla myös iltakäyttäjien käytettävissä. Alkusammutusvälineistöön tulisi sijoittaa jauhesammuttimien rinnalle esim. vaahtonestesammuttimia ja CO₂ sammuttimia. Pääsuunnittelija käy viranomaisneuvottelut suunnitteluvaiheissa.

3.6 Tilojen jäähdytystarve

Olosuhdesimulointi tehdään Tampereen Tilapalvelut Oy:n elinkaarisuunnitteluohjetta noudattaen. Päiväkodin tilat, esi- ja alkuopetuksen tilat, sekä henkilökunnan työ- ja taukotilat varustetaan tuloilman jäähdytyksellä.

3.7 Green deal

Leikkikenttävälineet ja kalusteet:

Tampereen kaupunki on allekirjoittanut green deal -sopimuksen, jonka tarkoituksena on vähentää haitallisia aineita varhaiskasvatuksen ympäristössä ja vähentää lasten kokonaiskemikaalialtistumista. Green dealin kriteerit tulee huomioida, kun suunnitellaan päiväkodin pihaa ja siihen liittyviä hankintoja. Päiväkodin pihasuunnittelussa käytetään green dealin kriteerit täyttäviä leikkikenttävälineitä ja kalusteita aina kun mahdollista. Suunnittelija varmistaa toimittajilta, mitkä tuotteet ovat green dealin kriteerien mukaisia.

Green dealin kriteerit: [Ulkoleikkivälineet ja kalusteet | Kriteeripankki](#)

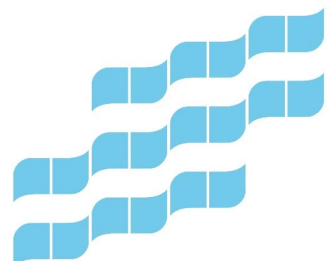
3.8 Saattoliikenne, huolto- ja pysäköintitilat

3.8.1 Saattoliikenne ja henkilökunnan autopaikat

Saatto- ja henkilökunnan autopaikkojen lukumäärä määritetään esiselvitys- ja/tai tarvesuunnitteluvaiheessa. Mitoituksen lähtökohtana toimii Tampereen kaupungin pysäköintipolitiikka. Mikäli päiväkotiei ole saavutettavissa hyvin joukkoliikenteellä, paikkamäärä mietitään tapauskohtaisesti. Mikäli tontilla on voimassa oleva asemakaava, noudatetaan sitä.

Autopaikat sijoitetaan lähtökohtaisesti päiväkodin tontille. Valtaosa päiväkotien tonteista sijoittuu valmiin kaupunkirakenteen sisälle ja yleensä niiden koko kasvaneisiin tarpeisiin nähden on pieni. Tästä syystä suunnittelun painopiste on toiminnan suunnittelussa: ensin varmistetaan rakennuksen optimaalinen sijainti ja koko tontilla sekä piha-alueiden riittävyys. Jäljelle jäävälle tontin osalle suunnitellaan autopaikat.

Ääritapauksessa ydinkeskustan alueella tiiviissä kaupunkirakenteessa on mahdollista, että saatto- tai autopaikkoja ei pystytä järjestämään tontille, jolloin joudutaan hyödyntämään viereistä katualuetta. Edellä mainitussa tilanteessa saattoliikenteen turvallisuus tulee varmistaa yhteistyössä yleisten alueiden suunnittelun kanssa. Rakenteellista pysäköintiä päiväkodille ja koululle ei suunnitella. Pysäköintialue suunnitellaan läpiajettavaksi, mikäli tontti ja sijainti sen mahdollistavat.

3.8.2 Saattoliikenteen autopaikat

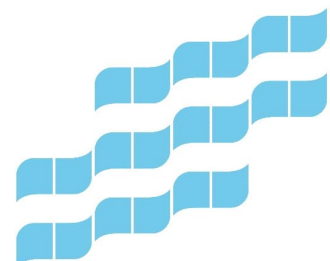
- Keskustan, aluekeskusten ja alakeskusten kävelyvyöhykkeellä sekä tehokkaan joukkoliikenteen vyöhykkeen läheisyydessä (etäisyys noin 300 metriä runkolinjasta), minimipaikkamäärä on yksi autopaikka per lapsiryhmä tai esiopetusryhmä. Vyöhyke tarkistettava karttapalvelusta.
- Muilla alueilla, joissa julkisen liikenteen kulkutiheys on alempi tai saavutettavuus on muuten heikompi: autopaikkoja varataan kaksi per lapsiryhmä tai esiopetusryhmä.
- Saattoliikenteen paikat merkitään tontille liikennemerkkein: aikarajoitus pysäköinnille aamu- ja iltapäivälle 30 min. Paikat ja aikarajoituksen kellonajat päätetään suunnitteluvaiheessa.
- Reitti saattopaikoita rakennukseen tulee olla turvallinen, pysäköintiruudun välittömään läheisyyteen sijoitetaan autoliikenteeltä selkeästi erotettu kävelyreitti.
- Saattoliikenne voidaan myös järjestää hankekohtaisesti rakennuksen sijoituspaikan mukaan esimerkiksi seuraavilla tavoilla:
 - Sallitaan liikennemerkillä rajoitettu pysäköinti hiljaisen kadun varteen tai kadun reunan levennykseen. Asiasta sovitaan erikseen kaupungin katusuunnittelijoiden kanssa.
 - Käytetään asemakaavan mukaista LP(A)-aluetta, mikäli sellainen on varattu päiväkotitontin välittömään läheisyyteen.
- Tontille suunnitellaan vähintään yksi inva-mitotettu autopaikka sisäänkäynnin läheisyyteen. Autopaikalta tulee olla esteetön yhteys rakennuksen sisätiloihin. Kohdekohtaiset ratkaisut ja paikkamäärä hyväksytetään kaupungin esteettömyystoimikunnalla.

3.8.3 Henkilökunnan autopaikat

- Paikkamitoituksen lähtökohtana on joko voimassa oleva pysäköintipolitiikka tai asemakaava ydinkeskustan, aluekeskusten ja alakeskusten kävelyvyöhykkeellä sekä tehokkaan joukkoliikenteen vyöhykkeen läheisyydessä (etäisyys noin 300 metriä runkolinjasta), minimipaikkamäärä on kaksi. Vyöhyke tarkistettava karttapalvelusta.
- Muilla alueilla, joissa julkisen liikenteen kulkutiheys on alempi tai saavutettavuus on muuten heikompi: autopaikkamäärä määritetään kohdekohtaisesti. Minimipaikkamäärä on kaksi.
- Osalla päiväkodeista on tarve väliaikaisille autopaikoille (liikkuvat työntekijät). Päätetään tapauskohtaisesti.

3.8.4 Polkupyöräpaikat

- Pysäköintipolitiikan mukainen paikkamäärä on 1 pp / 100 k-m², joka on minimi. Hankekohtaisesti määritetään mahdolliset lisäpaikat. Määrän kriteerinä on päiväkodin saavutettavuus, kevyen liikenteen reitit päiväkodille, tontin koko ja muut tontinkäyttöön liittyvät ratkaisut.
- Tontille sijoitetaan polkupyöräpaikkoja lapsille, henkilökunnalle ja saattopyöräilijöille. Noin 30 % paikoista rakennetaan katettuina. Tavoitteellinen paikkamäärä määritetään asemakaavassa. Mikäli asemakaavassa paikkamäärää ei ole määritetty, sovelletaan kohdekohtaisesti Tampereen kaupungin pysäköintipolitiikkaa.
- Pyörätelineet tulee olla runkolukittavaa mallia. Käytetään useaa pyörätelinemallia: matalaa ja

normaalikorkuista aisamalla (helpottaa pyörän asettamista telineeseen) sekä tavallista teräsputkikaarimallia. Jakauma päätetään hankekohtaisesti. Mikäli kiinnitys tulee pinta-asenteisena, kaaret pitää asentaa sarjaan ja kiinnitys hitsaamalla yhtenäisiin lattarautoihin.

- Pyöräpysäköinnin suunnittelussa noudatetaan myös Väyläviraston ohjetta (luku 7 Pyöräpysäköinti).
- Polkupyöräkärriä on mahdollista säilyttää pyöräpaikoilla. Säilytys vaunuvarastossa on myös mahdollista tilan sen salliessa. Asiakkaat säilyttävät vaunuja varastossa omalla vastuullaan.
- Sijoittelua ja mitoitusta määritettäessä huomioidaan samat reunaehdot kuin autopaikkojen mitoituksessa, ks. kohta *Saattoliikenne ja henkilökunnan autopaikat*.
- Pyöräpaikat tulee olla hyvin valvottavissa ja helposti saavutettavissa. Paikat pyritään sijoittamaan lähelle sisääntuloväyliä.
- Hankkeissa toteutetaan lukittava, kylmä pyörävarasto henkilökuntaa varten. Varaston ovesa elektromekaaninen lukko, ovivalvonta ja ovipumppu (iLOQ, Abloy tai vastaava). Pyörätelineet varastossa runkolukittavia. Varasto voidaan sijoittaa ulkorakennuksen yhteyteen. Varastopaikat mitoitetaan tapauskohtaisesti, määrään vaikuttaa muun muassa tontin koko, liikenteelliset reunaehdot ja rakennuksen sijainti.
- Latauspisteitä henkilökunnan tai oppilaiden sähköpyörille ei toteuteta.

3.8.5 Huolto

Päiväkodin huoltopiha on järjestettävä keittiön sisäänkäynnin yhteyteen erilleen leikkipihoista ja jalankulkureiteistä. Jätteiden kuljetusreitit tulee suunnitella mahdollisimman lyhyiksi ja selkeiksi. Saatto- ja huoltoliikenne eivät saa mennä ristiin. Jätepisteiden sijoituksessa tulee huomioida tuhopolttoriski, suojaetäisyydet rakennuksiin ja mahdollinen palo-osastoinnin tarve. Lastauslaituri toteutetaan katettuna riittävän laajalta alueelta.

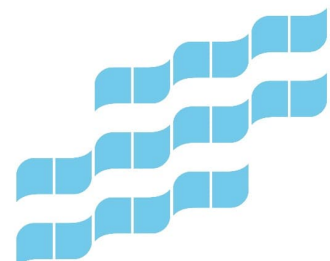
3.8.6 Muita huomioitavia asioita

Rakennukset suunnitellaan iltakäytön mahdollistaviksi ja autopaikkoja voidaan käyttää myös ilta-aikaan. Liikenne- ja paikoitusalueiden päällysteet katso Rakennussuunnitteluohje. Autopaikkoja ei saa sijoittaa seinän välittömään läheisyyteen. Pysäköinnin sijoittamista ilmanottoaukkojen läheisyyteen tulee välttää. Suunnittelussa huomioidaan pelastusajoneuvojen reitit / pelastustievaatimukset.

3.9 Leikkipihat

3.9.1 Yleiset ohjeet

Suunnittelussa noudatetaan tätä sekä liitteenä olevaa pihasuunnitteluohjetta.

3.9.2 Pihan pinta-alavaatimus

Leikkipihan tavoitepinta-ala on 20 m²/lapsi. Rakennetussa kaupunkiympäristössä tavoitetta voi olla vaikea saavuttaa, jolloin minimimitoituksena on vähintään 15 m²/lapsi.

3.9.3 Kulkureitit, pihan jäsentely ja välineet

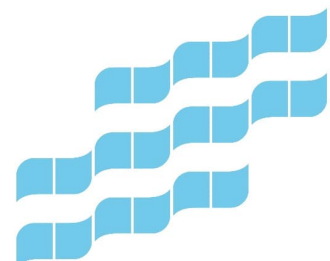
Pihan kulkureittien suunnittelussa on otettava huomioon, että lapset saapuvat tai saatetaan päiväkotiin lähes aina piha-alueen kautta. Pihasuunnittelussa on otettava huomioon myös, että pihoja käytetään myös iltaisin.

Pihat jäsenellään lähi- ja liikuntaleikkejä varten käyttämällä hyväksi maaston tasoeroja, erilaisia luonnonmuotoja, kasvillisuutta jne. Tarvittaessa käytetään väliaitaa. Tasaisella tontilla olisi hyvä käyttää keinotekoista maaston muotoilua tontin elävöittämiseksi ja laskettelukumpareiksi. Leikkivälineet ryhmitellään siten, että tontille jää vapaata, yhtenäistä aluetta vähintään 6 x 10 m liikuntaleikkejä varten. Pihan kesä- ja talvihuolto (lumen läjitys) on otettava huomioon kulkureittien muotoilussa sekä leikkivälineiden ja pihan rakenteiden sijoituksessa. Lumen läjityspaikka ei saa sijaita leikkipihan aidan vieressä (lapsien karkaamisriski). Hiekkalaatikoita ei saa sijoittaa sisäänkäyntien välittömään läheisyyteen.

Lasten hiekkalaatikoiden puurakenteissa käytettävän puun kyllästämiseksi ei saa sisältää kromia tai arseenia. Puutavarana käytetään joko A- tai AB- kyllästysluokan puutavaraa. Eri materiaalien välisten saumakohtien rakenne ja keskinäiset tasoerot on esitettävä leikkauksin. Irtokivi-alueet tulisi sijoittaa sideaineella. Kumpareiden rakennekerrokset tulee määrittää siten, ettei lähelle pintaa sallita lohkaraita tai muuta vaarallista materiaalia. Kumpareiden on täytettävä EU-standardit. Kaikki kiinteät rakenteet suunnitellaan turvallisiksi käyttää (kuten leikkivälineet).

Keinut sijoitetaan turvallisuussyistä korkeintaan kahden ryhmiin ja sivuun kulkuväylistä. Liukumäissä käytetään leveää teräsliekua, jota ei saa suunnata etelään liian kuumenemisen takia. Liukumäet voivat olla omilla jaloillaan seisovia tai maastoon integroituja. Liukumäen lähtötasanne ei saa olla maapohjainen vaan se on rakennettava esim. puusta. Liukumäki, palloseinä yms. rakenteet eivät saa muodostaa näkemäesteitä.

Pihan eri alueet nimetään asema- ja pihapiirustukseen ylläpitotarkastuksia varten (esim. pienten lasten alue, jne.). Piha-alueelle suunnitellaan lipputanko, katso myös rakennussuunnitteluohje. Suunnitelmissa on huomioitava piha-alueiden kattava ja riittävä valaistus. Piha-alueet suunnitellaan siten, että välteetään kuolleita kulmia (valvottavuus). Kattovedet ohjataan suoraan sadevesikaivoihin. Vesikattojen suunnittelussa huomioitava lumenputoamisvaara vesikatolta. Piha-alueet rajoittuvat ulkoseiniin, jolloin on varmistettava, ettei katolta tuleva lumi tai jää tipu katolta pihalle.

3.9.4 Kasvillisuus ja pinnoitteet

Katso erillinen ohje: Päiväkoti- ja koulupihojen suunnitteluohje. Hyväkuntoiset puut pyritään lähtökohdaisesti säilyttämään tontilla. Olevat puut inventoidaan ja niiden kunto tutkitaan tarveselvitysvaiheessa tilaajan toimesta. Lisäksi selvitetään puiden tarvitsema etäisyys rakennuksista ja rakennelmista, jolla varmistetaan niiden elinkelpoisuus myös tulevaisuudessa. Puissa ei saa olla pään ja kaulan juuttumisrajoja eli oksien haaroja alaosassa. Rakennuksen välittömään läheisyyteen ei suunnitella istutuksia (pensaita tai puita). Myrkyllisiä kasveja ei saa sijoittaa tontille. On myös huolehdittava, ettei myrkyllisiä kasveja tai muita haittakasveja sijoiteta aidan toiselle puolelle. Tarvittaessa käydään keskustelu naapuritontin omistajan kanssa.

3.9.5 Varjostus ja sadesuojat

Piha-alue suunnitellaan siten, että lapset voivat ulkoilla sujuvasti myös sade- ja hellekeleillä. Leikkipihojen suunnittelussa on huomioitava varjon paikat ja sadesuojat. Varjoa tuovia elementtejä pihalla ovat riittävän suuret puut ja pensaat sekä seinämät ja katokset. Mikäli asemakaava ja tontinkäyttö sen mahdollistavat, uudisrakennus pyritään suunnittelemaan siten, että se osaltaan tuo suojaa suoralta auringonvalolta. Toisaalta on huolehdittava, että osalle piha-aluetta saadaan myös suoraa auringonvaloa. Aurinko- ja sadesuojat suunnitellaan tapauskohtaisesti, suositaan kiinteitä katoksia tai avattavia markiiseja. Katso myös Päiväkoti- ja koulupihojen suunnitteluohje.

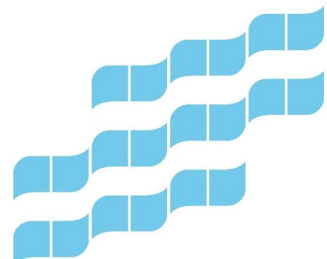
3.9.6 Aidat ja portit

Päiväkotitontin leikkipiha ympäröidään aidalla, h=1400 mm. Ensisijaisena tavoitteena on, että pienten lasten yksiköissä (päiväkoti ja koulu) koulun piha erotetaan päiväkodin pihasta ja sinne järjestetään erillinen kulku. Mikäli tämä ei ole mahdollista esimerkiksi ahtailla tonteilla, on varmistettava, että ne, jotka käyttävät pihaa sulkevat portin siitä kuljettaessa.

Tapauskohtaisesti voidaan aita suunnitella korkeammaksi, esim. tilanteessa, jossa pelikenttä rajautuu tontinrajaan tai jos se on alarinteessä. Aidan täytyy rakenteeltaan olla sellainen, ettei se houkuttele kiipeämään yli. Aidan ja maanpinnan väliin ei saa jäädä 100 mm suurempaa väliä. Aidoissa ja porteissa ei saa olla vaarallisia osia. Aita on pulverimaalattua metalliverkkoa. Pulverimaalattuun metallipintaan eivät lasten kielet tartu pakkasella kiinni.

Jokaiselle pihalle on oltava sekä käyntiportti/-portit että huoltoajoportti. Käyntiportti suunnitellaan lähtökohtaisesti kaikkiin luonteviin saapumissuuntiin. Huoltoajoportti ei voi toimia käyntiporttina, vaan sen on oltava erillinen. Huoltoajoportti voi kuitenkin sijaita käyntiportin vieressä. Porttien korkeus 1200 mm.

Portinpylväille tehdään yhtenäinen betoniperustus. Käyntiporttien leveys on n. 1000 mm ja niiden tulisi avautua leikkipihalle päin (tärkeä turvallisuuden kannalta!). Reittien suunnittelussa ja portin leveyden mitoituksessa on huomioitava pelastusajoneuvojen pääsy kohteeseen. Huoltoajoportin ajoaukon on

oltava vähintään 3000 mm leveä.

Huoltoajoportti sijoitetaan lähtökohtaisesti siten, että sen kautta säännöllistä koneellista huoltoa vaativat piha-alueet tulee sujuvasti hoidettua. Mikäli piha on ns. läpiajettava, tulee huoltoajoportti sijoittaa ajoreitin molempiin päihin. Ajoportti voidaan korvata helposti irrotettavalla aitayksiköllä traktorilla tehtävää lumenajoa ja leikkihiekan vaihtoa varten, mikäli huoltoajoportin toteutus ei tilankäytöllisesti ole mahdollista.

Käyntiporttien salvat pitää sijoittaa portin ulkopuolelle, etteivät lapset ylety pihan puolelta avaamaan niitä. Käyntiporttien lukitus on mallia "päiväkotilukko", joka on nostosalpa (rst), jossa on jousivastus (6 kg). Lukko asennetaan käyntiporttikehän ja runkotolpan väliin. Lisäksi käyntiportteihin asennetaan ulko käyttöön soveltuvat varmuusketjut (hcr) päiväkotipihalta katsoen portin ulkopuolelle. Mikäli salpamallia muutetaan, tulee se hyväksyttävä tilaajalla ja ylläpidolla.

Huoltoajoportissa on keskellä kiinteät riippulukon kiinnityskorvakkeet sekä portin yläosassa oleva sara-noitu terässalpa, joka estää sen luvattoman käytön. Portti tuetaan keskiosastaan maahan ylös nostettavalla alakiinnityssalvalla tai vastaavalla.

3.9.7 Pihavälineiden turvallisuus

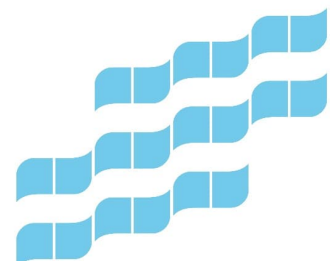
Leikkivälineiden ja niiden sijoituspaikkojen, turvaetäisyyksien yms. on täytettävä EU-normit (EN1176). Erityisesti myös lasten leikkipihoilla olevien kiinteiden rakennelmien/rakennusten kuten varastojen syökytorvien jne. on oltava turvallisia, eikä niihin tai niiden kiinnityksiin saa jäädä rakoja, joihin kiipeilevä lapsi voi jäädä kiinni. Kaikkia varusteita ja rakenteita suunniteltaessa on otettava huomioon yleisiin alueisiin kohdistuva suuri kulutus ja ilkivalta.

Suojaamattomien teräsrakenteiden käyttöä pitää mahdollisuuksien mukaan välttää sellaisissa paikoissa, joissa lapset voivat helposti jäädyttää kielensä niihin kiinni. Leikkivälineiden pitäisi olla sopivia mahdollisimman monen ikäisille lapsille ja niiden korkeudet merkitään suunnitelmiin. Leikkivälineiden perustamista tulee ilmetä suunnitelmista. Mahdolliset pihojen hiekoituslaatikoiden kannet eivät saa olla avattavissa lapsen voimin.

Piha-alueille ei suunnitella irtonaisia kalusteita tai varusteita.

3.9.8 Valaistus

Pihavalaistus suunnitellaan voimassa olevan ulkovalaistus standardin (EN 12464-2) vaatimukset täyttäväksi, huomioiden piha-alueella erilaiset käyttötarkoitusalueet ja niiden vaatimukset valaistukselle. Piha-alueelle ei saa jäädä pimeitä katvealueita. Sisäänkäyntien (myös rakennuksien) selkeä hahmottuminen tulee huomioida pihavalaistuksessa.

3.9.9 Hulevesien hallinta

Mikäli tontti edellyttää hulevesien viivästysrakenteita, ratkaisuna käytetään yleensä ja ensisijaisesti maanalaista hulevesisäiliötä. Katso myös pihojen suunnitteluohje.

3.9.10 Liikennemelun huomiointi

Osa päiväkodeista ja niiden pihoista sijaitsee melualueella. Esiselvitysvaiheessa selvitetään melun asettamat reunaehdot. Katso myös [Meluntorjunnan toimintasuunnitelma \[Tampereen kaupunki - Luonto ja ympäristö - Ympäristönsuojelu - Melu\]](#)

Meluesteeksi tms. tarvittavat aidat toteutetaan umpiaitoina. Mikäli vaatimukset sen mahdollistavat, meluaitaan voidaan suunnitella ikkuna-aukkoja (lasten mahdollisuus seurata liikennettä ja muuta toimintaa), sijoitus tarkoituksenmukaisiin paikkoihin huomioiden pihan ratkaisut. Ratkaisusta riippuen melua rajoittavina rakenteina voidaan käyttää piharakennuksia. Meluseinien yhteyteen voidaan istuttaa köynnöskasveja tai vastaavia. Katso myös rakennussuunnitteluohje ja päiväkotien akustiikkaohje. Meluseinän ratkaisuihin huomioidava myös ylläpidon näkökulma.

3.10 Ulko-opasteet ja kello

Rakennuksen julkisivuun asennetaan näkyvälle paikalle valaistu nimikyltti irtokirjaimin. Sijoitus siten, että se johdattaa tulijan johdonmukaisesti rakennuksen tiloihin. Näkyvälle paikalle sijoitetaan valaistu osoitekyltti ja alueopastetaulu/-kartta, jossa on esitetty vähintään pysäköintialueet saattopaikkoineen, sisäänkäynnit sekä iltakäytön sisäänkäynti.

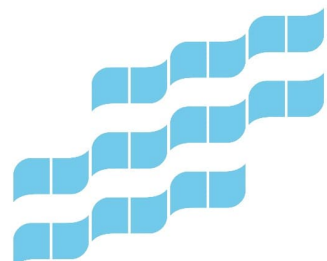
Keittiön tavarantoimitukselle suunnitellaan selkeät opasteet.

Kaikki opastetekstit suomeksi ja englanniksi.

Kaikki päiväkotipihat varustetaan kyltillä, johon on kirjattu paikan sijainti, hätänumero sekä puhelinnumero, johon vikaantuneista välineistä voi ilmoittaa. Alueen asukkaat voivat käyttää koulujen ja päiväkotien välitunti- ja leikkipihoja ilta-aikaan. Tontille kiinnitetään näkyvään paikkaan kyltti, jossa informoidaan asiasta.

Päiväkotitontille sijoitetaan opastekyltti/-kyltit erillisen suunnitelman mukaan, jossa tekstit

- Päiväkodin piha vain päiväkotikäytössä arkisin klo 6–18, muiden käytettävissä arkisin klo 18–22 ja viikonloppuisin klo 8–22
- Portin yhteyteen "Koirien ja kissojen ulkoilutus kielletty" (kuvallinen kieltö)
- Pysäköintialueelle sijoitetaan kyltti "Tyhjäkäynti kielletty".
- Portin yhteyteen lisätään kyltti, jossa teksti: "Sulje portti"
- Vaunuvaraston yhteyteen lisätään kyltti: "Omien kulkuvälineiden säilytys omalla

vastuulla.”

Tontille tarvittavat liikennemerkkit (esim. pysäköinti, jne.) sisältyvät hankkeeseen (suunnittelu ja toteutus). Muut ulko-opasteet sovitaan erikseen. Rakennuksen julkisivuun leikkipihan puolelle sopivaan kohtaan valaistu ajannäyttöjärjestelmän sivukello.-Katso myös Rakennussuunnitteluohje.

3.11 Tupakkatuotteiden käyttökielto

Tupakkalaki 549/2016 ja laki tupakkalain muuttamisesta 251/2025 kieltävät tupakoimisen päiväkodin sisä- ja ulkotiloissa. Tämä koskee myös savuttomien tupakkatuotteiden (esimerkiksi purutupakka ja nuuska) sekä sähkösavukkeiden käyttöä. On myös huolehdittava, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

Ulkotiloissa tulee olla tupakointikieltoa osoittavat opasteet, jotka ovat pihaan saapuvien ja niissä oleskelevien helposti havaittavissa. Tupakointikielto on voimassa jatkuvasti päiväkotien aukioloajoista riippumatta. Tupakointikielto koskee myös esimerkiksi kesäloman aikana päiväkodin ulkoalueella järjestettäviä ulkotapahtumia.

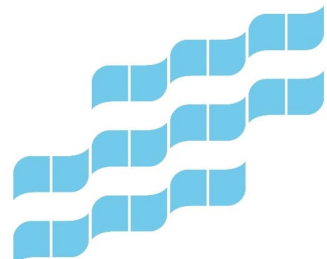
3.12 Pihavarusteet / minimivaatimukset

Leikkipihat tulee suunnitella lapsen näkökulmasta monipuolisiksi ja vaihteleviksi. Pihan ja leikkivälineiden suunnittelussa tulee huomioida tontin asettamat reunaehdot, leikkipihalla tulee olla myös vapaata tilaa leikkiä varten. Varusteiden määrään vaikuttaa päiväkodin ja sen tontin koko. Huomioitava myös kohta 3.8.4. Pihalle sijoitetaan myös aurinko/sadekatos (varaston yhteyteen), katoksen alle voidaan sijoittaa hiekkalaatikko. Ratkaisussa huomioitava koneellisesti tehtävä hiekanvaihto. Pihavälineiden suunnittelussa huomioitava esteettömyys / inklusiiviset välineet. Pihalle sijoitetaan sopiviin paikkoihin joko kiinteästi perustettavia tai siirrettäviä terassimarkkiseja, jotka on mahdollista avata ja sulkea tarvittaessa. Pihalle sijoitetaan kyltti, jossa hätänumero, leikkiympäristön sijainti ja vikailmoitusnumero (EU-vaatimus). Lähtökohtaisesti pihalle suunnitellaan ohjeen mukaiset välineet. Mikäli piha on pieni, välineiden määrä ratkaistaan tapauskohtaisesti yhdessä käyttäjän kanssa. Suunnittelussa huomioitava myös pihan istutukset.

3.12.1 Pienet päiväkodit (2–3 lapsiryhmää, koskee etenkin korjattavia kohteita)

Pienten päiväkotien pihoihin pyritään asentamaan vähintään seuraavat leikkivälineet:

- hiekkalaatikko (koko 3 x 3 m tai 5 x 5 m)
- keinuteline kahdella keinulla (turvaistuimella ja kumilautaistuimella) TAI pesäkeinu (hämähäkki-keinu). Aita keinualueen ympärille
- kiipeilyteline
- varasto
- yksi penkki. Penkki aikuisten mitoituksella. Sijoitus siten, että aikuisen on helppo valvoa pihaa. Isompien lasten pihalla penkki voi olla osa pöytäryhmää

- roskakori
- kommunikointitaulu/-piste

Edellisten lisäksi voidaan tarvittaessa laittaa:

- pieni liukumäki (esim. leppisliukumökki)
- monitoimiteline

3.12.2 Keskikokoiset päiväkodit (>3 lapsiryhmää)

Pienten päiväkotien pihavälineiden lisäksi:

- toinen keinuteline
- kommunikointitaulu/-piste

3.12.3 Isot päiväkodit (4–5 tai enemmän lapsiryhmiä)

PIENEMMILLE LAPSILLE pyritään asentamaan vähintään seuraavat leikkivälineet:

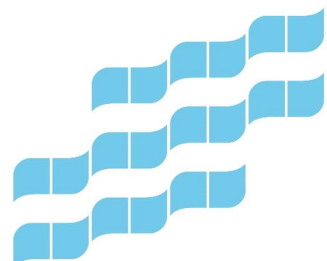
- hiekkalaatikko (koko 3 x 3 m tai 5 x 5 m)
- keinuteline kahdella keinulla (turvaistuimet)
- kiipeilyteline, jossa liukumäki
- leikkikatos tai katos osana monitoimivälinettä/varastoa
- varasto
- yksi penkki. Penkki aikuisten mitoituksella. Sijoitus siten, että aikuisen on helppo valvoa pihaa. Isompien lasten pihalla penkki voi olla osa pöytäryhmää
- roskakori
- kommunikointitaulu/-piste

ISOMMILLE LAPSILLE pyritään asentamaan vähintään seuraavat leikkivälineet:

- 1–2 hiekkalaatikkoa (koko 3 x 3 m tai 5 x 5 m tai yksi iso)
- kaksi keinutelinettä kahdella keinulla/teline (kumilautaistuimet)
- pesäkeinu
- varasto
- penkkejä ja niille pöydät. Ainakin yhden pöydän mitoituksessa huomioitava esteettömyys / pyörätuolilasten tarpeet
- pelikenttä + maalit
- kiipeilyteline (ensisijaisesti pyramidi/eiffel -teline, mikäli ei mahdu, käytetään tavallista telinettä) tai monitoimiteline, jossa kiipeilyseinä integroituna
- roskakori
- istutuslaatikot

Edellisten lisäksi voidaan tarvittaessa laittaa:

- tasapainotelineet

- rummut
- katuleikit/liikennepuisto
- palloseinä

Pienten lasten yksikköjen pihilla huomioidaan 0–2 luokkien oppilaiden toiminta ja välineet. Katso myös koulujen suunnitteluohje.

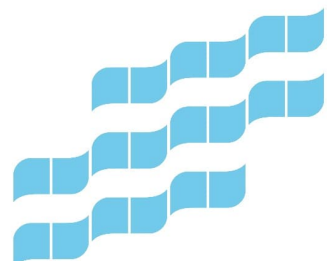
3.12.4 Leikki- ja ulkoleikki- ja ulkokuntoilupaikkojen omavalvontajärjestelmä

Tilapalvelut Oy:llä on leikki- ja ulkoilupaikoille omavalvontajärjestelmä, joka koostuu leikki- ja ulkokuntoilupaikkojen ylläpitoon liittyvien tehtävien ja vastuiden sekä yleisten turvallisuustehtävien määrittelystä. Työn lähtökohdaksi ovat lakisääteiset vaatimukset kuluttajapalvelusten turvallisuudesta. Kuluttajaturvallisuuslain lisäksi leikki- ja ulkokuntoilupaikkojen kunnossapitoa ja turvallisuutta ohjaavat Suomen Standardisoimisliitto SFS:n julkaisemat standardit.

Omavalvontajärjestelmän raportti löytyy kokonaisuudessaan täältä:

<https://tamperentilapalvelut.fi/materiaalipankki/muut-opaat-ja-ohjeistukset/>

Leikki- ja ulkoilupaikkojen välineet tulee käyttöönottovaiheessa tarkastaa raportin mukaisesti. Leikki- paikkaa ei saa ottaa käyttöön ennen kuin se on todettu käyttäjille turvalliseksi. Suunnitelmia tehdään yhteistyössä leikkipaikkatarkastajien kanssa jo suunnitteluvaiheessa.

4 TOIMINNALLISET OHJEET

Kulloisenkin päiväkodin toiminnan periaatteet määritellään hankkeen tarveselvityksessä ja suunnittelua varten perustetussa hankeryhmässä.

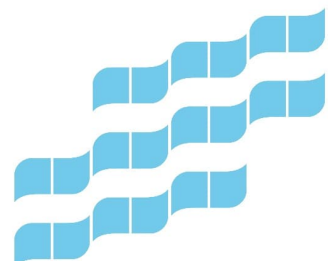
Kaksikerroksinen ratkaisu on mahdollinen, suunnitelmissa kiinnitettävä huomiota toisen kerroksen ryhmätilojen ja leikkipihan välisen yhteyden toimivuuteen. Ulkotilasta tulee olla suora yhteys märkäeteeseen. Jos ratkaisu sitä edellyttää, märkäeteinen voi sijaita myös eri kerroksessa kuin ryhmätilat. Lasten päivittäin käyttämien portaiden etenemä ja nousu mitoitetaan lapsen näkökulmasta, eli rakennusmääräyksiä loivemmiksi. Mitoitus tarkistetaan suunnitteluvaiheessa.

Päiväkodin tilasuunnittelun lähtökohtana ovat päiväkodin toiminnalle ja pedagogiikalle asetutut tavoitteet, lapsiryhmät ja henkilökunta. Lasten jakaminen erikokoisiin lapsiryhmiin on osa toiminnan rakennetta. Lapsiryhmän koko vaihtelee kasvattajien lukumäärän, lasten iän ja hoidontarpeen mukaan. Tilojen tulee tukea pienryhmätoimintaa. Suunnittelussa kiinnitetään erityistä huomioita lapsi-/henkilöturvallisuuteen. Mahdollisten korkeiden tilojen kaiteiden minimikorkeus lattiasta on 1400 mm. Kaidekorkeus on huomioitava ryhmätilojen ja tilan kalusteiden sijoittelussa.

Tavoitteena on, että erilaiset lapsiryhmät voivat toimia samanlaisissa tiloissa, jotka on suunniteltu 24 lapsen tarpeeseen. Tämä takaa tilojen käytön mahdollisimman suuren joustavuuden hoitopaikkatarpeen ja -muodon vaihdellessa. Jos varhaiskasvatuksen tarve laskee alueella, tilat tulee voida muuttaa muihin käyttötarkoituksiin soveltuviksi (esim. opetustiloiksi). Tilat tulee suunnitella muuntojoustaviksi ja esteettömiksi (tila- ja rakennesuunnittelu sekä talotekniikka).

Varhaiskasvatusympäristö ymmärretään laajasti psyykkisenä, fyysisenä ja sosiaalisen tilana, jossa toimitaan lasten ja aikuisten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatusympäristö on olennainen osa pedagogiikkaa ja fyysinen ympäristö – sekä sisä- että ulkotiloissa - tulee nähdä toiminnallisena, dynaamisena, jatkuvasti kehitettävänä ja uudistuvana osana varhaiskasvatuksen toimintaa. Varhaiskasvatuslain (540/2018, 10 §) mukaisesti varhaiskasvatusympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimitilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia ja niissä on huomioitava esteettömyys.

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö.

4.1 Esteetön oppimisympäristö

Varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022). Tampereella tämä tarkoittaa sitä, että lapsi sijoitetaan ensisijaisesti lähipäiväkotiin tuen tarpeista riippumatta ja lapsen tarvitsema tuki järjestetään siellä, missä lapsi on. Päiväkotien oppimisympäristöissä tulee huomioida lasten mahdolliset tuen tarpeet. Lisäksi osassa päiväkodeissa on integroituja ryhmiä.

Huomioitava suunnittelussa mm.:

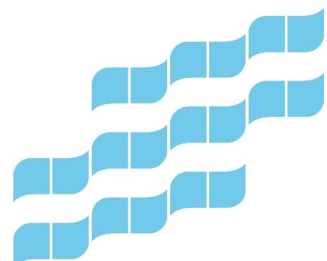
- Riittävästi jakotiloja
 - vähintään yksi suljettava pienryhmätila kahta ryhmää kohden
 - avotilaan sijoitettavissa tiloissa huolehdittava tilan akustiikasta ja ääneneristävyydestä
- Värimaailma (ei kirjavia lattiaita/seiniä). Värimaailma tulee olla hillitty. Väriyysuunnitelma hyväksytetään käyttäjällä ennen toteutusta. Väriyysuunnitelma tehdään toteutussuunnitteluvaiheessa, suunnitelma todetaan ja hyväksytään suunnittelukokouksessa.
- Ruokailu: Jotkut ryhmät ruokailevat mahdolliset ryhmässä (keittiön mitoituksessa huomioidaan tilavaraus ruokakärryille).
- Mahdollisen integroidun ryhmän tarpeet käydään tarkemmin läpi suunnitteluvaiheessa.
- Lasiseinissä ylös- ja alasnostettavat vekkiverhot sisälaseinissä ja ikkunoissa (kaikissa ryhmässä). Ulkoikkunoissa sälekaihtimet ikkunavälissä.

4.2 Iltakäyttö ja omatoimikäyttö

Iltta-, viikonloppu- ja omatoimikäyttöön soveltuvat tilat määritellään jo suunnitteluvaiheessa. Tähän tarkoitukseen soveltuvat tilat kannattaa mahdollisuuksien mukaan keskittää, jotta vältetään liian hankalilta kulkureiteiltä käytettävään tilaan. Iltakäytön osalta mahdollisimman suorat kulkuyhteydet ulkoa ovat suositeltavia. Käytännössä tämä tarkoittaa käyttö-/kulkualueiden määrittelyä ts. mistä ovista tiloihin kuljetaan ja mitä tiloja voidaan käyttää. Käyttö-/kulkualueiden määrittelyssä on huomioitava myös mm. WC-tilojen sekä inva-WC:n tarve.

Tilojen pitää olla sellaiset, että ne voidaan selkeästi rajata muista varhaiskasvatuksen tiloista ja sellaiset, että tilojen (esim. ruokasali ja liikuntasali) samanaikainen käyttö ja niihin kulkeminen on mahdollista kahdelle erilliselle toimijalle.

Käytön rajaus hoidetaan pääsääntöisesti ovien lukituksin. Lukitusten osalta käytetään sellaisia lukitusratkaisuja, jotka ovat integroitavissa käytettävään tilojen varausjärjestelmään.

4.3 Päiväkodin tilat

4.3.1 Lapsiryhmien omat tilat

Kullakin lapsiryhmällä on omat toimintatilansa eli kotialueensa. Ryhmätilat ovat yhteiskäyttöisiä. Tilat suunnitellaan monikäyttöisiksi ja muuntojoustaviksi. Ryhmätiloille on esitetty tilaohjelmassa kokonaisneliömäärät, joita voidaan jakaa myös toisin kuin tilaohjelmassa on mainittu. Päiväkodin tilat tulee suunnitella siten, että vältetään läpikulku lapsiryhmästä toiseen tai yhteistiloihin jonkun muun lapsiryhmän omien tilojen kautta.

4.3.1.1 Sisäänkäynti

Lapsiryhmien sisäänkäyntien tulee avautua päiväkodin piha-alueelle. Sisäänkäynnin edessä tulee olla riittävän iso katos tai lippa, joka voi toimia myös rattaiden säilytyspaikkana ja sadekatoksena. Liikuntaesteisillä lapsilla ja huoltajilla tulee olla myös esteetön kulku päiväkodin tiloihin. Pääsääntöisesti raitaille, lastenvaunuille ja pyöräperäkärriille kuitenkin suunnitellaan erillinen kylmä ja lukittava tila joko piha-alueelle tai rakennuksen yhteyteen. Sisäänkäynnin yhteyteen suunnitellaan ulkovesipiste kuravaatteiden pesua varten. Vesipisteiden määrät ja paikat suunnitellaan tapauskohtaisesti. Sisäänkäynnin läheisyydessä piha-alueella käytetään sidottuja pintamateriaaleja (esim. betonikivi, asfaltti, tmv.) riittävän laajalla alueella, jolla ehkäistään hiekan ja lian kulkeutumista sisätiloihin.

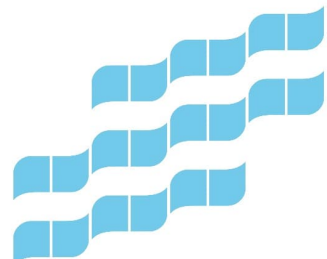
4.3.1.2 Eteinen (märkäeteinen ja eteinen)

- märkäeteinen 25 m² / kahden ryhmän yhteinen
- eteinen 45–50 m² / kahden ryhmän yhteinen
- eteinen 25 m² / yksittäisryhmä

Hyvin toimiva kurapesutila on tärkeä osa päiväkodin arkea. Kurapesu- ja kuivaustilat sijoitetaan erilliseksi tilakseen sisäänkäynnin yhteyteen. Kurapesutila on märkien ja kuraisten vaatteiden huolto- ja säilytystila. Tilan suunnittelussa on erityisesti huomioitava tilan toimivuus ja tilanvaraus sekä pestäville ja kuivattaville vaatteille että henkilökunnan työskentelylle vaatehuollossa. Henkilökunnan ulkovaatteille varataan tila. Märkäeteisen yhteyteen voidaan vaihtoehtoisesti suunnitella erillinen kuivaushuone, joka korvaa märkäeteiseen sijoitettavat kuivauskaapit.

Sähköiset kengänkuivaustelineet varustetaan ajastimella ja erillisellä merkkivalolla, josta niiden päällä oloaika voi rajoittaa (eli ei pelkkä on/off kytkin).

Eteistila on yksi päiväkodin tärkeistä paikoista, joissa lasten vanhemmat tapaavat päiväkodin henkilökuntaa. Lapset pukeutuvat ja riisuutuvat eteisessä päivän aikana useasti. Eteisessä on paljon läpikulkuliikennettä. Eteistila suunnitellaan siten, että sitä voidaan käyttää myös ryhmätilana. Tällöin vaatesäilytys tulee toteuttaa siten, ettei tilan pölyisyys lisäänty. Muuntojousto huomioidaan tilan muodon ja

kalusteiden suunnittelussa.

Märkäeteisiin suunnitellaan kumi-/muoviritilämatot vain toiminnallisesti tarvittaville osille, ei koko alueelle: kumi-/muoviritilämatto tulee olla helposti puhdistettavissa myös lattian alapintojen osalta. Kalusteet tai kalusteiden jalat eivät saa estää maton nostamista ylös puhdistuksen yhteydessä.

Joka toisessa eteistilassa varaudutaan lapsimäärän kasvuun suunnittelemalla sinne naulakko-/lokerikkotilat 24 lapselle, kahden ryhmän yhteisessä eteisessä naulakko-/lokerikkotilat 44 lapselle.

Eteistila on usein myös kahden ryhmän yhteinen. Se voi olla luontevasti yhdistettävissä myös muihin päiväkodin yhteisiin tiloihin.

4.3.1.3 Kuivaushuone 6 m²

Märkäeteisen yhteyteen sijoittuu kuivaushuone, jossa kuivataan ainoastaan lasten märkiä ulkovaatteita ja kenkiä.

4.3.1.4 WC-pesuhuone

- wc-pesuhuone 22 m² / kahden ryhmän yhteinen
- wc-pesuhuone 11 m² / yhden ryhmän

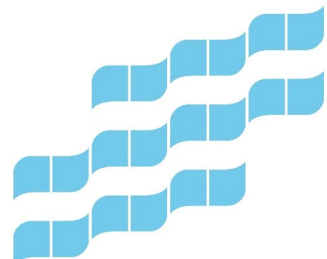
Pesutiloissa lapsi opettelee ja häntä ohjataan huolehtimaan omasta puhtaudestaan. Tiloissa hoidetaan usein myös pieniä lapsia, jolloin tarvitaan tilaa hoitopöydälle ja pesutilalle. WC- ja pesutiloja on varattu jokaiselle lapsiryhmälle yksi. Kahden ryhmän yhteinen WC-pesuhuone on mahdollinen ratkaisu. Yksi pesualtaista sijoitetaan matalammalle / lapsen korkeudelle. Jokaista alkavaa kymmentä lasta kohden tulee olla WC-istuin ja käsienpesuallas.

Joka toiseen WC-tilaan sijoitetaan yksi lisä-WC-istuin, eli kolme WC-istuinta ja kolme käsienpesuallasta (bidee-altaat eivät ole käsienpesuallaiden mitoituksessa mukana) / yhden ryhmän tila. Kahden ryhmän yhteisiin WC-tiloihin sijoitetaan siis viisi WC-istuinta ja käsienpesuallasta.

4.3.1.5 Ryhmätilat ja lepohuoneet

- ryhmätila 35 m²
- lepohuone 35 m²

Lapselle ominainen tapa toimia on leikkiminen, liikkuminen ja tutkiminen. Ryhmätilassa työskennellään, leikitään, pelataan ja sekä mahdollisesti ruokaillaan. Tilassa käytettävät kalusteet ovat sekä lasten että aikuisten kokoa. Tiloissa on myös oltava runsaasti säilytystilaa. Ruokailu tapahtuu koko päiväkodin yhteisessä ruokailutilassa. Vain tarvittaessa pienimmät ja erityistä tukea tarvitsevat lapset ruokailevat

ryhmätiloissa.

Lasten ryhmätilat voidaan suunnitella monella tavalla. Ryhmätiloissa mm. levätään (lepohuone), leikitään ja askarrellaan. Tilat tulee suunnitella viihtyisiksi, toiminnallisuutta mahdollistaviksi sekä käyttötarkoitukseltaan joustaviksi. Yhtenä varhaiskasvatuksen tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö. Varhaiskasvatuksen ryhmät tulee muodostaa ja tilojen suunnittelu ja käyttö järjestää siten, että varhaiskasvatukselle säädetyt tavoitteet voidaan saavuttaa. Päiväkodin yhdessä ryhmässä saa olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea varhaiskasvatuksentehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Kaksi lepohuonetta tulee sijoittaa vierekkäin niin, että yksi henkilö voi valvoa lasten lepoa molemmissa tiloissa. Valvojalla tulee olla sekä näkö- että kuuloyhteys molempiin lepohuoneisiin ja mahdollisuus päästä nopeasti apuun, jos jotain on hätänä.

Lepohuoneiden ovien yläpuolelle eikä oviin sijoiteta ikkunaa.

Lepotila suunnitellaan ja mitoitetaan kalusteiden mukaan. Lepotilaan suunnitellaan kaappisängyt. Kaappisängyn mallin turvallisuus on varmistettava lasten turvallisuuden näkökulmasta. Kahden sängyn välissä oltava väli (mahdollistaa pääsyn sängyn viereen), sängyjen välissä kaappi. Patjoille tarvitaan myös erillinen säilytyskaluste, kaappi tai vastaava. Lepotila toimii myös leikkitalana.

Lepohuoneiden suunnittelussa huomioitava varateiden suunnittelu ja niiden turvallisuus.

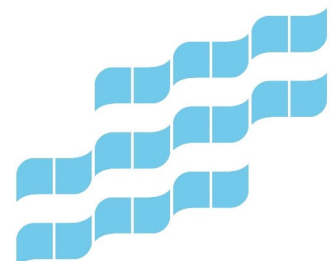
Piirustuksia ei saa kiinnittää valaisimiin tai valaisinkiskoihin. Tarvittaessa suunnitellaan erilliset seinä- ja kattokiinnityskiskot kiinnitystä varten.

4.3.1.6 Varastotilat

- varasto 3 m² / ryhmäkohtainen
- varasto 6 m² / kahden ryhmän yhteinen
- käsipyyhe-/WC-paperivarasto 8 m²
- keskusvarasto 12–30 m² (pienet päiväkodit 100–120 lasta... isot 240 lasta)

Lapsiryhmän tiloissa on hyvä olla pieni varastotila, jossa säilytetään askartelumateriaalia ja muuta toimintaan liittyvää varustusta. Ryhmätiloissa ja käytävillä käytetään kärriä, joissa on esim. askartelu-, rakentelu ym. materiaaleja, jotka on varustettu kaikkien ryhmien käyttöön. Kärriille suunnitellaan sijoituspaikka, esim. varastosta. Varastotilojen valaisimet tulee suunnitella keskelle tilaa, ei hyllyjen kohdalle tai viereen, jolloin ylähyly jää tyhjäksi suojaetäisyyden takia. Kemikaaleille, maaleille, liimoille ym. järjestetään turvallinen lukittu tila.

Käsi- ja WC-papereille sekä kangaspyyherullille on oltava oma erillinen varasto lähellä huolto-ovea. Tuotteita ei saa säilyttää siivouskeskuksessa. Tekstiilihuoltotilaan varataan hyllytilaa saippuolle, pesuaineille, jne. tai vaihtoehtoisesti tilaan sijoitetaan iso kaappi saniteettitarvikkeille.

4.3.2 Päiväkodin yhteistilat

4.3.2.1 Sali

- sali 100 m² (päiväkodin lapsimäärä 100-160), 150–200m² (päiväkodin lapsimäärä >160)
- 150–200m² sali tulee olla jaettavissa kahteen lohkoon db-väliverholla
- Isompiin 150–200 m² saleihin toteutetaan myös puku- ja pesutilat
- salin välinevarasto 12–30 m² -> salin koon mukaan
- vapaa sisäkorkeus min 4–5 m
- varustuksen suunnittelussa tulee huomioida myös muut salin käyttäjät (iltakäyttö, nuorisotilat)

Salitila on osa päiväkodin yhteiskäyttötiloja. Tila tulee suunnitella joustavaksi ja monikäyttöiseksi. Salia voidaan käyttää monenlaiseen toimintaan, kuten liikuntaan, laulu- ja liikuntaleikkeihin, yhteisiin juhliin ja tilaisuuksiin jne. Salin tulee olla suljettavaa tilaa ja sen kautta ei saa olla läpikulkuliikennettä. Se voidaan kuitenkin avata ja laajentaa ulottumaan esim. siirtoseinän avulla keskeisiin aulatiloihin. Siirtoseinän korkeus tulee olla sellainen, että se on avattavissa yhden henkilön toimesta, maksimikorkeus on noin 2500 mm. Salin yhteyteen tulee suunnitella tuolivarastot sekä säilytystilat musiikki- ja liikuntavälineille. Välinevarastossa oltava riittävä hylly- ja koukkutila välineille, jotta tavaroita ei säilytetä lattialla.

Kiinteätä korotettua näyttämöä ei rakenneta. Näyttämönä voidaan käyttää esimerkiksi seinälle tukevasti kiinnitettävää puolapuunäyttämöä.

Esteettömyystyöryhmä edellyttää esteetöntä kulkua näyttämölle. Esteettömän luiskan kaltevuuden pitäisi olla 1:12,5, mutta hyväksyttävä ratkaisu päiväkotikäytössä on jyrkempi, koottava luiskarakenne (korkeus 0,5 m, pituus 3 m leveys 1 m. Kaltevuus 1:6). Tehdään kahdessa osassa ja varastoidaan salin varastoon. Varastoidaan pystyyn salin välinevarastoon. Kaksi osainen rakennelma, molemmissa kanto-kaivat.

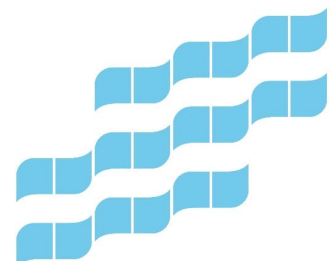
Tilojen akustointiin ja äänenvaimennukseen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

4.3.2.2 Ruokasali

Ruokasalin ja linjaston ohjeistus Pirkanmaan Voimian ohjeen mukaan.

Pienissä päiväkodeissa (max 120 lasta) voidaan ruokailu toteuttaa myös ryhmätiloissa, päätetään tapauskohtaisesti huomioiden tontin reunaehdot.

Ruokasali on rakennuksen keskeinen tila, johon on esteetön ja lyhyt yhteys kaikista ryhmätiloista. Ruokasalin mitoitus oltava sellainen, että varhaiskasvatuksen ruokailu porrastetaan korkeintaan kahteen

ruokailuun. Keittiötä ja ruokasalia suunniteltaessa on huomioitava, että keittiöstä tuleva melu ei tule suoraan ruokailutilaan. Ruokasalin lattiamateriaalin tulee vaimentaa ruokasalin tuolien siirtelystä syntyvää ääntä. Käytettävien pintamateriaalien tulee olla hyvin kulutusta kestäviä ja helposti siivottavia.

Ruokasali mielellään matalaa tilaa akustisista syistä. Tilaa tulee jakaa seinillä eri alueisiin tai lohkoihin, jolla mahdollistetaan rauhallinen ruokailu niin pienille kuin tukea tarvitseville lapsille. Kohteissa, joissa on myös koulu, varhaiskasvatuksen tila tulee erottaa koululaisten ruokailutilasta.

Varhaiskasvatuksen linjaston ja astian palautuksen tulee olla riittävän lähellä lasten ruokailutilaa. Ruokasalissa tulee olla käsienvpesupisteitä kulkusuunnat huomioiden.

Päiväkodin pienkeittiö on hyvä olla lähellä ruokasalia, jolloin tilaa voidaan käyttää myös lasten ruokailutilana.

Mikäli päiväkodin toiminnassa tulee tilanne, että useampi ryhmä syö ryhmätiloissa (pienet lapset ja tuen lapset), voidaan ruokasalia muokata muuhun toimintaan soveltuvaksi, huomioiden ruokakärryjen vaatima tila.

4.3.2.3 Pienkeittiö

- pienkeittiö 17 m²

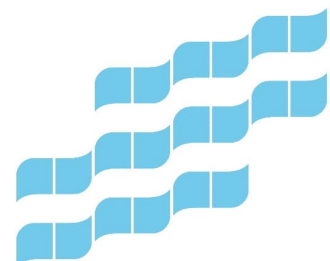
Pienkeittiötila ja usein myös ryhmien pienryhmätilat ovat päiväkodin yhteiskäyttötiloja. Tilat tulee suunnitella joustaviksi ja monikäyttöisiksi. Pienkeittiön paras sijoituspaikka on lähellä salia, jolloin sitä voidaan käyttää myös iltatilaisuuksien tarjoiluvalmisteluihin. Pienkeittiötila vastaa kalusteiltaan tavallisen asunnon keittiötä. Pienkeittiö suunnitellaan päiväkodin opetustoimintaa varten. Tila suunnitellaan monikäyttöiseksi, sitä voidaan hyödyntää iltakäytön tarpeita varten tai lasten ruokailutilana, jolloin se tulee sijoittaa ruokasalin läheisyyteen. Kalustus ja varustus suunnitellaan päiväkodin ja iltakäyttäjien tarpeet huomioiden.

Tilan käyttö tulee mahdollistaa lapsille. Tilan sähkölaitteet tulee olla varustettu turvakytkimellä, jotta lapset voivat olla tilassa. Osa kalusteista on lukittavia.

4.3.2.4 Monitoimitila 1

- Koko 20 m²

Pienissä yksiköissä (>100 lasta) toteutetaan vain yksi monitoimitila. Vastaavasti isommissa yksiköissä (noin 200 lasta tai vastaava) monitoimitiloja sijoitetaan rakennukseen kolme kappaletta. Tila suunnitellaan monikäyttöiseksi neuvottelu-, koulutus-, (atk-) työtilaksi ja se varustetaan av-välinein. Tilaa käyttävät sekä lapset että aikuiset. Koneet liitetään opetusverkkoon ja laiteasennukset tehdään lapsilähtöisesti. Vaihtoehtoisesti koneet liitetään vain henkilökunnan käyttöön (koneet hallintoverkossa

ja av-tekniikka henkilökunnan tarpeisiin).

4.3.2.5 *Monitoimitila 2*

- Koko 20 m²

Toinen monitoimitila suunnitellaan ennen kaikkea kaikenlaiseen ympäristölle erityisvaatimuksia asettavaan tekemiseen, maalaamiseen, savitöihin jne. Tila on sekä henkilökunnan että lasten käytössä.

Monitoimitilojen 1–3 kalustus ja varustus tarkennetaan ja suunnitellaan tapauskohtaisesti.

4.3.2.6 *Työ-, neuvottelu- ja taukotilat*

- Kaksi erillistä toimistotilaa vierekkäin, pako-ovi tilojen välissä, 10 m²/ huone.
- Pienneuvottelutila 6 hengen 10 m² (kalustetaan rentoon työskentelyyn, ei perinteisillä kokouskalusteilla).
- Varhaiskasvatuksen erityisopettajille ei tehdä omaa työhuonetta, käyttävät työtilaa, toimistotai neuvottelutiloja.
- Henkilökunnan työtila 15 m². Kaksikerroksisissa yksiköissä eri kerroksessa kuin toimisto- ja neuvottelutilat.
- Henkilökunnan neuvottelutila 40 m² / isot päiväkotiyksiköt ja 30 m² / pienet yksiköt.
- Henkilökunnan taukotila 30 m² / isot päiväkotiyksiköt ja 20–25 m² / pienet yksiköt.
- Kopiotila 5 m² (erillinen tila).

Neuvottelutiloissa tavataan myös asiakkaita, joten tulee olla myös pako-ovi. Tilassa on parannettu ääneneristys (dB-ovet ja seinät).

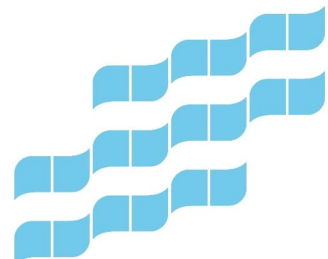
Henkilökunnalle on varattava omaa työskentelytilaa toimistotyölle. Tiloissa on huomioitava av-tekniikan tarpeet palavereja ja ryhmätyöskentelyä varten, esim. esityspinta ja äänentoisto. Useampikerroksisessa ratkaisussa työtila sijoitetaan eri kerrokseen kuin muut hallinnon tilat.

Isompi neuvottelutila ja taukotila on yhtenäinen kokonaisuus, joka on jaettavissa kahteen osaan esim. ääntä eristävällä siirtoseinällä.

4.3.2.7 *Puku- ja pesutilat (0,8 m²/ henkilö)*

Työturvallisuuslaissa ja asetuksissa on määritelty vaatimukset henkilökunnan sosiaalityötiloille. Henkilökunta ulkoilee lasten kanssa päivittäin, siksi sosiaalityötilojen on sijaittava lähellä päiväkodin muita tiloja, jotta ulkovaatteiden vaihtaminen voidaan suorittaa helposti ja nopeasti. Lisäksi henkilökunnalle tarvitaan erilliset ulkovaatekomerot eteis- tai märkäeteistiloihin.

Tila täytyy olla jaettavissa pienemmiksi osuuksiksi erilaisilla ratkaisuilla (esimerkiksi

jakoseinin tai -seinäkkein ja verhoihin, verhokiskot kattoon), jolla mahdollistetaan yksilöllisyys ja kohteen muunneltavuus sukupuolijakauman muuttuessa. Ratkaisut tarkennetaan hankekohtaisesti.

Pukutilaan sijoitetaan kuivaustila märille ulkovaatteille, ei kuitenkaan suunnitella erillistä kuivaushuonetta vaan tila sijaitsee pukutilan yhteydessä. Tilaan sijoitetaan naulakko ulkovaatteille

Huomioidaan mitoituksessa myös keittiö- ja siivoushenkilöstö.

4.3.2.8 Siivous- ja tekstiilihuoltotilat sekä varastot

- tekstiilihuoltotila 8 m²
- siivouskeskus 12 m²
- siivoustila 5 m²

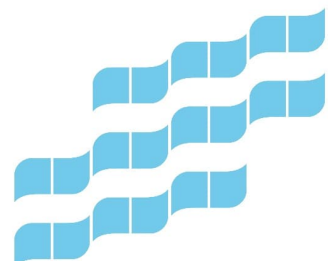
Päiväkotiin tulee varata myös säilytystilaa liinavaatteita varten. Hygienia huomioiden sekä puhtaille että likaisille pyykeille tulee varata tila pyykkirullakoille. Puhdas ja likainen pyykki eivät saa olla vierekkäin.

Lisäksi päiväkotiin tarvitaan yhteisiä, tilavampia varastotiloja WC- ja käsipapereita, toimintamateriaaleja, leikkivälineitä, AV-laitteita yms. varten. Siivouskeskukseen sijoitetaan yksi ammattitason pesukone (mopinpesukone) ja kuivausrumpu. Tekstiilihuoltotilaan varataan tila ja liittymät pesukoneelle ja kuivausrummulle tai -kaapille. Siivouskeskuksen varustus, katso erillinen ohje.

4.3.2.9 WC-tilat

- inva-WC 6 m²
- yksittäis-WC: t á 2 m²

Yhteistilojen yhteyteen tulee sijoittaa vähintään yksi inva-WC-tila, joka tarvittaessa on myös lasten ja iltakäyttäjien käytössä. Yksi erillis-WC tulee sijoittaa joko pihaa lähimmän märkäeteisen yhteyteen tai suoraan pihalta käytettäväksi (kulku märkäeteisen kautta). Iltakäytössä olevien tilojen WC-tilojen mitoituserusteena voidaan käyttää kokoontumishuoneistoa eli 1 WC-istuin / 60 henkilöä. Henkilökunnan WC-tilojen mitoitus 1 WC-istuin / 15 henkilöä. Henkilökunnan WC-tilat sijoitetaan lähelle kotialueita ja taukotilaa.

5 TILAVARUSTEET

Oheinen tilavarusteluettelo tarkistetaan vielä tapauskohtaisesti ao. hankeryhmässä päiväkodin mitoituksen, paikkaluvun ja lapsiryhmien määrän, sekä kulloisenkin päiväkotihankkeen erityistarpeiden mukaan. Linjauksista päättää aluejohtaja. Mm. WC-tiloissa määritetään tarkemmin normaalikorkeudelle vs. lasten korkeudelle tarvittavien varusteiden määrät.

Päiväkodit varustetaan koko päiväkodin kattavalla kiinteällä atk-verkolla huomioiden kaikki tilat, myös yleiset- ja eteistilat. Langaton verkko toteutetaan koko päiväkodin kattavaksi, mutta se ei ole kiinteistön ensisijainen verkkoratkaisu, vaan mahdollistaa erilaisten mobiililaitteiden sujuvan käytön pedagogisen, hallinnollisen ja mahdollisten ulkopuolisten käyttäjien tarpeisiin. Kaapeloinnissa käytetään ratkaisuja, jotka ovat laiteriippumattomia ja vastaa uusinta tekniikkaa.

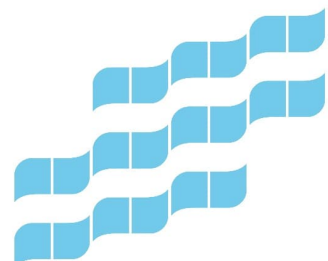
Sähköpistokkeita tulee olla riittävästi kaikissa tiloissa, jotta vältetään jatkojohtojen käytöltä.

Varusteista osa kuuluu käyttäjän hankintaan. Hankintarajat on esitetty tarkemmin erillisessä vastuuraja- taulukossa ja ne tarkennetaan tarvittaessa hankeryhmässä suunnittelutyön aikana. Kaikkien päiväkodin kalusteiden ja varusteiden valinnassa tulee kiinnittää erityistä huomiota lasten tarpeisiin, pedagogisiin ratkaisuihin sekä hyvän työergonomian asettamiin vaatimuksiin. Irtokalusteet tulee olla helposti siirrettävissä (jos mahdollista, kalusteet varustetaan pyörillä) ja helposti siivottavissa. Leluille, patjoille, säkki- tuoleille yms. mietitään säilytysratkaisut irtokalustesuunnittelun yhteydessä.

Huomioidaan myös kaikkien sisusteiden paloturvallisuus. Varatieikkunoihin suunnitellaan avauspainikkeet ja varateiden merkinnät. Avauspainikkeet suunnitellaan siten, että lapset eivät niitä pysty avaamaan. Suunnittelussa huomioitava myös turvallinen alue ikkunan ulko- ja sisäpuolella.

5.1 Varusteet, yleistä

- Sormisuojat kaikkiin lasten käyttämiin oviin, palo-oviin ja muihin raskaisiin oviin (kuten esim. ryhmätilojen db-ovet).
- Ei linoleum-pintaisia ilmoitustauluja.
- Ilmoitustaulu ruokasaliin ateriapalveluita tuottavan tahon käyttöön, käyttäjäasiakkaalle tiedotettavista asioista (Oiva, ruokalista jne.).
- Sälekaihtimien säätönarut eivät saa olla esillä (kuristumisvaara).
- Vetimet ja painikkeet eivät saa olla teräväreunaisia, materiaali antibakteerinen.
- Jos ulkoikkuna toimii varapoistumisreitteinä (ikkunassa kiintopainike), ratkaisu tulee olla sellainen, että lapset eivät pysty avaamaan ikkunaa omatoimisesti.
- Seinään kiinnitettävien älytaulujen kiinnityksessä pyrittävä huomioimaan laitteiden siivottavuus (tausta kerää pölyä ja on vaikeasti siivottava).
- Kaikissa korkeissa kiintokalusteissa yläsokkeli kattoon saakka (yläpölyn minimointi). Mikäli yläsokkelia ei ole huonekorkeuden takia järkevää toteuttaa, kalusteen päälle sijoitetaan kiinteä

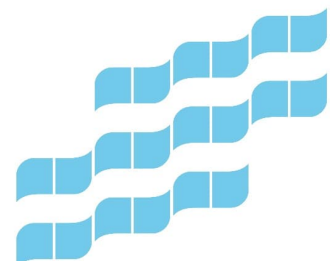

vino yläsokkeli, joka estää tavaroiden säilyttämisen kaappien päällä.

- Kalusteiden suunnittelussa tulee kiinnittää huomioita lapsen omatoimisuuteen, mittakaavaan ja käytettävyyteen (omatoimisuuden tukemisen näkökulma).
- Osa kalusteista suunnitellaan lapsen kokoon sopivina (yksi kotialueen pöytäryhmistä).
- Tekstiilimattoja ei käytetä päiväkodeissa (puhdistaminen ja eritetahradesinfektio on vaikea toteuttaa).
- Kiinteistössä lämpimän käyttöveden lämpötila, kaikista vesipisteistä mitattuna, tulee olla vähintään +50 asteista. Hanojen sekoittajat voidaan varustaa käyttäjän säädettävissä olevilla veden lämpötilarajoittimilla.
- Sisäläpölynsäilytysveikot ja sälekaihtimet sisältyvät rakennusurakkaan.
- Sisäportit suunnitellaan tapauskohtaisesti huomioiden käytettävyys, turvallisuus ja kestävyys.

5.2 Märkäeteinen/tuulikaappi

- Naulakko ja avohyllyt, yksi tai useampi hylly, esim. sovelta tai vast. muunneltava järjestelmä
 - leveys 300 mm per lapsi
 - hyllyn alapuolelle tanko kuravaatteille + min. 2 kpl koukkuja per lapsi (seinälle)
 - alas 2-kerroksinen kenkäteline, jonka syvyys vähintään 300 mm (2 kenkäparia/lapsi), seinäkiinnikkeinen
 - mikäli kuivausteline sijaitsee penkin alla, kuivausteline on 1-kerroksinen
 - kenkätelineen hyllyissä sähkökäyttöinen lämmitys, jotka voidaan ryhmäkohtaisesti kytkeä päälle/pois ja on varustettuna toimintaa osoittavalla erillisellä merkkilampulla
 - kenkähyllyn eteen tai päälle penkki (edessä syvyys vähintään 250 mm)
 - naulakon alarakenne joko siirrettävissä tai avoin rakenne, jotta kalusteen alapinnat on helppo puhdistaa
- Lattia ensisijaisesti akryylibetonia. Erikseen sovittaessa laatoitus tai liukuestemuovimatto. Lattiamateriaali nostetaan seinälle. Ulko-ovien edustoilla mattosyvennys, sen sijainti ja koko hyväksytetään tilaajalla. Koko tilan kokoista syvennystä ei rakenneta.
- Seinät laatoitetut (saumojen määrä minimoitava ► iso laattakoko, saumaväri ei saa olla valkoinen).
- Vaatekaappi henkilökunnan ulkovaatteille (leveys vähintään 600 mm).
- Kurapiste:
 - RST-pesuallas kuravaatteiden pesuun
 - allas varustettuna hiekanerotuskaivolla
 - altaan terävät reunat suojattu
 - altaassa harjapäinen bidee-suihku
 - kurapisteen lähelle käsipaperiteline (aikuisen korkeudelle)
 - kurapisteen lähelle seinällä oleva roskakori
 - kurapisteen lähelle saippua- ja käsidesi -annostelija (aikuisen korkeudelle)
 - kurapisteen lähelle oskarinoksa, joka sijoitetaan niin ettei silmä osu siihen
- Ensisijaisesti märkäeteisen yhteyteen suunnitellaan erillinen kahta ryhmää palveleva kuivaushuone, joka korvaa kuivauskaapit (katso kohta 5.3.).

- Toissijaisesti / tapauskohtaisesti, mikäli kuivaushuonetta ei voida toteuttaa, märkäeteiseen sijoitetaan kondensoiva kuivauskaappi, mitoitus 1 kpl/20 lasta, jos kuivauskaappeja on useampia, ne sijoitetaan vierekkäin. Kuivauskaapin kondenssiveden poisto, katso rakennussuunniteluohje. Kuivauskaappien päälle ei saa varastoida tavaraa.
- Ilmoitustaulu (väh. 600 x 800 mm)
- Pukeutumispenkki
- Kura-allaskaivo
- RST-kynnyslistat
- Aikuiselle mitoitettu lapsen pukemispenkki, jossa lapselle kiinnipitotanko.
- Lattialämmitys
- Ulko-oven edessä kiertoilmapuhallin termostaatilla, vrt. LVI-suunnitelmat.

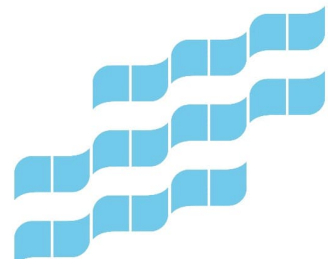
5.3 Kuivaushuone

Kahdelle lapsiryhmälle on yhteinen kuivaushuone, jonne kulku on yhteisestä märkäeteisestä. Kuivaushuoneen varusteet ovat:

- Seinäkiskokiinnitteinen säädettävä vaatesäilytysjärjestelmä, jonka varusteina seinäkiskojen lisäksi on
 - seinään asennettavat säätölistat
 - kenkäritilähyllyt (tai rei'itetty teräspeltihylly), syvyys 280–350 mm ja hyllyjen alapuolella ulos vedettävät kuratasot ja tasoissa matalat kannakkeet
 - ulokevaatetangot
 - yläosassa tasolankahylly tai rei'itetty teräspeltihylly ja matalat kannakkeet hyllyjen välissä
 - lapasteline
 - saapasteline
- Ilmakuivaaja ja kattopuhallin.

5.4 Eteinen

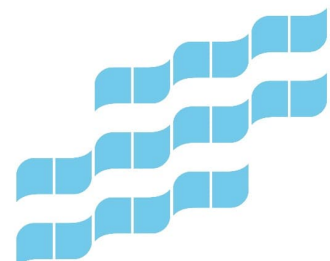
- Vaatelokerikot ja naulakot sijoitettuina seinän vierille 2–6 yksikön osissa tilamitoituksesta riippuen. Mielellään tehdasvalmisteisia ja vakiorakenteisia.
- Keskilattialle sijoitettavissa naulakoissa varmistettava niiden turvallisuus/kaatumattomuus. Naulakot voivat olla myös siirrettävissä sivuun ja varustettuja lukittavilla pyörillä
- 1 lokerikko/naulakko + yläkaappi per lapsi n. 24 kpl / yhden ryhmän eteinen, 44 kpl / kahden ryhmän eteinen. Kalusteen korkeudessa huomioitava lapsen mittakaava ja omatoimisuus.
 - leveys 300 mm
 - alapuolelle penkki ja kenkäteline (yl. tossut), jonka syvyys vähintään 30 cm
- Suunnittelussa huomioitava lattian helppo siivottavuus.
- Ilmoitustaulu ja sähköinen infotaulu.
- Peili
- Aikuiselle mitoitettu lapsen pukemispenkki, jossa on lapselle kiinnipitotanko.

- Verho- tms. kiskot lasten töiden yms. ripustamiseen.
- Sähköpistokkeita riittävästi, osa yleemmäksi esim. pöytätasoon, hyllytasoon tai katonrajaan.
- Käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.

5.5 WC-pesuhuone

- Pyllynpesuallas jokaiseen tuplaryhmän WC-pesutiloista. Jos kotialueella on kaksi erillistä WC-tilaa, niin silloin toiseen pyllynpesuallas.
 - Asennus siten, että jommallakummalla puolella on hoitopöytä.
 - Vähintään kokoa 600x400x300, asennuskorkeus 900 mm lattiasta (altaan yläreunan tasosta mitattuna).
 - Altaan oikealle puolelle hana pitkällä juoksuputkella ja bideesuihkulla (letkun pituus 2000 mm), huomioiden kätisyydet.
 - Esim. Franke- / Kalla–allas tai vastaavasti mitoitettu rst-allas
 - altaan terävät reunat suojattu esim. kumilistalla, pysyvällä kiinnityksellä puhtaanapito huomioiden
 - Seinään kiinnipitotanko altaan keskiosan kohdalle (pituus vähintään 400 mm) ja päähän jos asennetaan nurkkaan.
- Pyllynpesualtaan viereen sijoitettava korkeussäädettävä hoitopöytä pehmusteella (jaloillaan seisova, kaapin päällä oleva tai seinälle nostettava), pehmusteen päälle tulee voida sijoittaa kertakäyttöinen paperirulla.
 - Yksi hoitopöytä ja pyllynpesuallas kahta ryhmää kohden. Jos kahden ryhmän yhteinen WC-tila, hoitopöytä ja pyllynpesuallas sijoitetaan kaikkiin tiloihin.
- Käsipaperiteline (1 kpl/ 2 allasta) ja saippua-annostelija (typpi vrt. Rakennussuunnitteluohje) sijoitetaan siten, että lapsi ylettyy niitä käyttämään. Tapauskohtaisesti kiinteä saippua-annostelija voidaan korvata irrallisilla pumpullisilla saippuapulloilla (päätös tehdään suunnittelukokouksessa).
- Aikuisten korkeuteen saippua-annostelija, desinfiointiaine -annostelija ja käsipaperiteline. Malli tilaajan ohjeen ja linjauksen mukainen, katso rakennussuunnitteluohje, kohta liite 1.
- Roskakori seinälle (1 kpl/2 allasta), vaipoille erillinen kannellinen jäteastia.
- Peili lavuaarien yläpuolelle, lasten altaissa vähintään lasten korkeudelle tai korkeampi
 - ei alakaappeja lavuaarien alle
 - huomioitava pyörätuolilasten tarpeet, jalat pitää saada vähintään yhden altaan alle.
- Potille ritilähyllyt vedenkeräyshyllyllä (esim. sovelia)
 - vähintään 2 x 900 mm, pottamäärä 12 kappaletta / yhden ryhmän WC, 24 kappaletta / kahden ryhmän yhteinen WC
- Suihku (-nurkkaus tai suihkuallas): useampitasoisessa rakennuksessa suunnitellaan yksi suihku-tila / kerros. Pienemmissä kohteissa suihkujen määrä ratkaistaan tapauskohtaisesti. Välinepidike seinään lattiakuivaimelle.
- Vaippalokerikot (~ 200x200x200), vähintään 12 kpl / yhden ryhmän WC, 24 kpl / kahden ryhmän WC. Huomioitava tila myös vaippapaketeille.

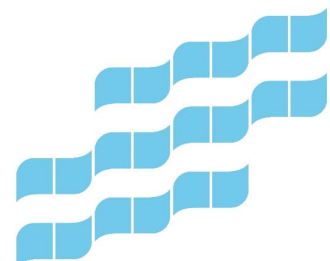
- WC:hin jakoseinät matalilla ovilla ja seinämällä ilman lukkoa, mutta sulkijalla. Sulkijan sijoitus siten, että se on avattavissa ulkopuolelta.
- Vähintään 1 lavuaari aikuisen tasolla.
- Lasten lavuaarit joko matalalla tai normaalikorkuiset altaat, jotka varustetaan käsinojallisilla porrasjakkaroilla.
- Lavuaarien, pöytien ja tasojen reunat eivät saa olla teräväreunaisia ja/tai -kulmaisia, mikäli ne sijaitsevat lapsen vartalon tai pään korkeudella.
- Lasten lavuaarien sekoittajat varustetaan lämpötilarajoittimilla.
- WC-istuimet normaalikorkuisia, varustettuna tukevalla käsinojallisilla porrasjakkaroilla. Yksi tilan istuin voi olla pienempi, mutta siitä sovitaan tapauskohtaisesti aluejohtajan linjauksen mukaisesti.
- WC-istuinien lukumäärä 1kpl / 10 lasta.
- Vähintään yhden WC-istuimen yhteydessä bidee-suihku altaalla.
- Jos suihkunurkassa on lattiasta korotettu pesuallas, tulee siinä olla irrotettava etulevy lattiakaivon puhdistamiseksi.
- Pienimpien lasten tiloihin 1 korkea hyllykaappi varavaatteille (väh. 500 leveä) joko WC-tilaan tai sen lähistölle.
- Lattiakaivot
- Lattialämmitys
- Lattiasa laatta tai liukuestemuovimatto. Lattiakaivot eivät voi sijaita lavuaarien edessä, missä lapset pesevät käsiään.
- Seinissä laatta, saumojen määrä minimoitava.
- Ovessa ei lukkoa.
- Oven aukeaminen suunniteltava siten, että se voidaan pitää useimmiten auki.

5.6 Erillis-WC ja inva-WC

- Erillis-WC:n ja inva-WC:n varustus Rakennussuunnitteluohjeen kohdan "Erillistilojen suunnitteluohjeet" mukaan. WC mitoitetaan aikuisten korkeudelle.
- Tukeva lasten käsinojallinen porrasjakkara/ jakkara.
- Inva-WC on tarvittaessa myös henkilökunnan pukutila (voidaan tarvittaessa varustaa lukittavalla pukukaapilla). Inva-WC palvelee myös iltakäyttöä.

5.7 Ryhmähuone 1 / ruokailu-askartelu

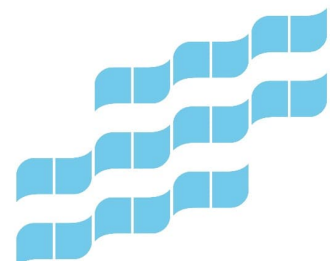
- Säilytyskomerot
 - leveys 1000 + 1000
 - osa kaapeista lukittavia
- Tilaa liikuteltaville tarvikellä.
- RST-allastaso ala- ja yläkaappeineen
 - jätevaunut, huomioidaan kierrätykselle riittävä tila, allaskaapissa reikä, josta voi laittaa roskat (käsipaperit) avaamatta allaskaappia

- RST-allastason reunoissa tulee olla pieni ylösnosto estämässä veden valumisen tason etureunasta alapuoliseen kaapistoon.
- lasten käsien pesua varten helposti avattava ja tukeva koroke sokkelissa
- Ryhmätilassa tulee olla erillinen käsienpesupiste. Päiväkodeissa, joissa ruokailu tapahtuu ryhmätilassa, tulee olla vesipiste ruoka- ja astiahuoltoa varten sekä juomaveden saantia varten. Vesipistettä tarvitaan myös askarteluvälineiden puhdistamista varten.
- Ilmoitustaulu/kiinnityspintaa, huomioitava lapsen näkökulma (asennuskorkeus).
- Valkotaulu / vapaata tyhjää seinäpintaa (AV-varustuksen tilavaraus) sekä kiinteät kaapeloinnit liitännäispisteineen. Pedagoginen AV-tekniikka toteutetaan joko ryhmähuoneeseen 1 tai 2.
- verho- tms. kiskot tilan jakamiseen tai lasten töiden yms. ripustamiseen
- ICT-pisteet, kiinteä ICT-verkko n. 2–3 kpl työasema käyttöön, sijoiteltuna mahdollinen AV-varustelu huomioiden.
- Käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi, osa ylemmäksi esim. pöytätasoon, hyllytasoon tai katonrajaan.
- Korkeat pöydät ja tuolit. Mahdollisuus muutamaa matalaan tuoliin ja pöytään (pienimmät lapset).
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.

5.8 Ryhmähuone 2 / lepo-leikki

- Sänkyjä suunnitellaan enintään noin 90 %:lle koko yksikön lapsimäärästä.
- Suunnitellaan kaksi lepohuonetta, joissa sänkykaappeja 9+9 kappaletta, eli yhteensä 36 sänkyä per kaksi ryhmää. Sänkyjen jako kahteen tilaan voidaan toteuttaa tarvittaessa toisellakin tavalla (asiasta sovitaan suunnittelukokouksessa).
- Tiloihin suunnitellaan kuitenkin tilavaraukset päiväkodin rakenteellisen mitoituksen mukaiselle sänkymäärälle, huomioidaan myös taustaseinän rakenteessa.
- Sänkykaapit
 - sänkykaappien turvallisuuteen ja toiminnallisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota
 - korkeat, kiinteät laidat ylä- ja alasängyissä -> syvemmät kaappisängyt
 - ei irrallista porrasaskelmaa
 - turvalaita myös yläsängyn päädyssä
 - ovesa lukitus, joka lasten ulottumattomissa
 - sänkyjen tulee pysyä turvallisesti ylhäällä ja laskeutua alas vain avaamalla lukitus
 - kaasujousikevennys
 - turvasaranat, saranoiden sijoitus lasten ulottumattomissa
 - väliin välikaapit, kaappi lukittava
 - käyttöohje jokaisessa kaapissa
 - varmistettava, että sänkykaappien huolto ja varaosien saatavuus mahdollista vähintään 5 vuotta, mielellään 10 vuotta
- Ilmoitustaulu/kiinnityspintaa.
- Valkotaulu / vapaata tyhjää seinäpintaa (AV-varustuksen tilavaraus) sekä kiinteät kaapeloinnit liitännäispisteineen. Pedagoginen AV-tekniikka toteutetaan joko ryhmähuoneeseen 1 tai 2.

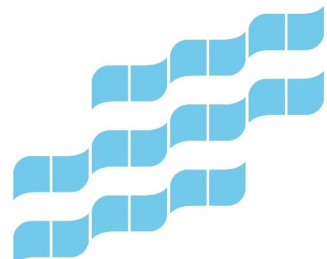
- Verho- tms. kiskot tilan jakamiseen tai lasten töiden yms. ripustamiseen.
- ICT-pisteet, kiinteä ICY-verkko n. 2–3 kpl työaseman käyttöön, sijoiteltuna mahdollinen AV-varustelu sekä valvojan paikka huomioiden.
- Käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi, osa ylemmäksi.
- Paikka nojatuolille ja lukuvalolle.
- Kaikissa korkeissa kiintokalusteissa yläsokkeli kattoon saakka (yläpölyn minimointi). Jos tilan korkeus ei mahdollista yläsokkelin rakentamista, korkeiden kaappien ja yläkaappien päälle rakennetaan eteenpäin kallistuva vino osa, joka estää tavaroiden säilyttämisen kaapin päällä ja helpottaa siivousta.
- Kattokoukut, sijoitus keskelle tilaa (ei seinän vierelle/läheisyyteen), huomioidaan myös ovien ja kalusteiden sijoitukset.
- Lepuhuoneiden valaistus säädettävissä päälle ja pois, ei liiketunnistinta.

5.9 Pienryhmähuone

- Säilytyskomerot, leveys n. 1000, osa lukittavia, mahdollisesti irtokalusteina erikseen sovittaessa.
- Ilmoitustaulu / kiinnityspintaa.
- Kiinteät ICT-pisteet riittävästi sekä käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi.

5.10 Ruokasali/ aula

- Sähköinen infotaulu
- Kiinnityspintaa
- Ruokapöydät, tuolit ja muut irtokalusteet tulee olla helposti siirrettäviä ja mahdollisuuksien mukaan pinottavia, jotta tila on helposti muunneltavissa. Kaikkien pintojen tulee olla helposti puhdistettavissa.
- Jakelulinjasto kaksipuoleisena ja riittävän matalana pienet lapset huomioiden.
- Lattiamateriaali ja irtokalusteet suunnitellaan siten, että niistä ei aiheudu ylimääräistä melua.
- Oleskeluryhmät tapauskohtaisesti.
- Sähköpistokkeita riittävästi.
- Tila varustetaan esitystekniikalla siten, että heijastuspinta on kiinteä, mutta AV-ratkaisut ovat siirrettäviä. Tekniikan vaatimat kiinteät kaapeloinnit liitäntäpisteineen on huomioitava suunnittelussa.
- Kiinteät ICT-pisteet, n. 5kpl / 100m².
- Käyttäjän langaton WLAN-verkko, huomioiden iltakäyttö.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.
- Käsienpesupiste
- Huomioitu etäisyydet palautuspisteille ruokapöydistä (ei liian pitkää matkaa tarjotinta kanta-valle lapselle), palautuspisteen taustaseinä helposti puhdistettavissa.

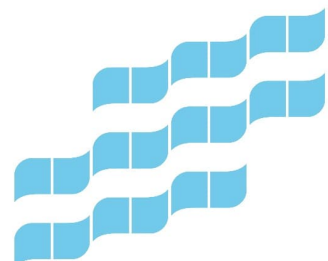

5.11 Sali

- Varustuksen suunnittelussa tulee huomioida myös muut salin käyttäjät (iltakäyttö, nuorisotilat).
- Puolapuut, lukumäärä salin koon mukaan / vähintään 2 kpl. Puolapuut voivat olla osa puolapuunäyttämöä.
- Valaisimet suojattu verkolla tai urheilutilan valaisimia.
- Joustolattia
- Näyttämön luiska
- Tila varustellaan tarpeen mukaisella esitystekniikalla (esitysäänentoiston, esitysvaistus ja av-tekniikka (valkokangas ja dataprojektori), huomioiden erilaiset tarpeet kuten iltakäyttäjät ja yksikön omat tarpeet. Esitysäänentoiston siirrettävälle räkille tulee huomioida säilytystila ja sen vaivaton siirto saliin käytettäväksi. Tekniikan vaatimat kiinteät kaapeloinnit liitännäspisteineen on huomioitava suunnittelussa.
- Pimennysverhot, huomioidaan myös av-suunnittelussa.
- Peilit, huom. suojaus ja turvallisuus.
- Koripalloteline
- Kiipeilyseinä
- Köysikisko köysineen. Kisko tulee asentaa siten, etteivät köydet heiluessaan osu katon rakenteisiin tai valaisimiin.
- Roikkumisrenkaat
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.
- ICT-pisteet riittävästi, kiinteä ICT-verkko n. 2–3 kpl työaseman käyttöön.
- Käyttäjän langaton WLAN-verkko, huomioiden iltakäyttö.
- Sähköpistokkeita riittävästi.
- Jos toteutetaan isompi esimerkiksi 200 m² sali (isoimmat päiväkotiyksiköt), sali tulee olla jaettava kahteen lohkoksi db-väliverholla. Molemmista lohkoista tulee olla sujuva pääsy välinevarastoon.

5.12 Monitoimitila 1

- ICT-pisteet riittävästi, kiinteä ICT-verkko n. 2–3 kpl työaseman käyttöön.
- Käyttäjän langattoman WLAN-verkko huomioiden iltakäyttö.
- Sähköpistokkeita riittävästi eri korkeuksille.
- AV-varustus, interaktiivinen näyttölaite, tarkennetaan tapauskohtaisesti. Tekniikan vaatimat kiinteät kaapeloinnit liitännäspisteineen on huomioitava suunnittelussa.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.
- Ilmoitustaulu/ kiinnityspintaa
- Pimennysverhot

5.13 Monitoimitila 2

- RST- pesupöydät ala- ja yläkaappeineen
 - jätevaunut
 - osa yläkaapeista lukittavia
 - 1000 aikuisten korkeudella
 - 1000 lasten korkeudella
- Laminaattityötasot
 - osa aikuisten korkeudella
 - osa lasten korkeudella
 - alla jalkatilaa
 - ei teräviä ulkokulmia
 - RST-jalat
- Kalustevälilaaatoitus / RST-levy / tms.
- Liukuestemuovimatto tai vastaava.
- ICT-pisteet riittävästi, kiinteä ICT-verkko n. 2–3 kpl työaseman käyttöön sekä käyttäjän langattoman WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi eri korkeuksille.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.
- Lattiakaivo

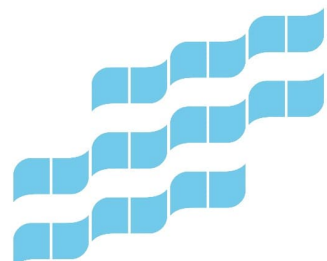
5.14 Pienkeittiö

- Ylä- ja alakaapisto
 - jätevaunukaappi
 - kaapit ja laatikotot lukittavia
- RST-allastaso ja vesipiste
- Laitteet
 - liesi (turvaliesi), erillinen virtakytkin lasten ulottumattomissa
 - mikroaaltouuni
 - jääkaappi-pakastin, turva-allas kylmälaitteelle
- Kiinnityspintaa
- Tila tulee olla lukittavissa
- Sähköpistokkeita riittävästi

5.15 Henkilökunnan tilat

5.15.1 Toimisto ja henkilökunnan työtilat

- Normaali työtilavarustus.
- Kiinnityspintaa/ilmoitustaulu.
- Erillinen tila kopiokoneelle.

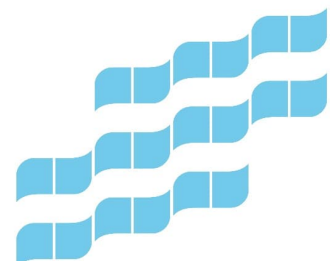
- AV-varusteet, neuvottelu-, tauko- ja asiakaspalvelutilat, tarkennetaan tapauskohtaisesti. Tekniikan vaatimat kiinteät kaapeloinnit liitännäispisteineen on huomioitava suunnittelussa.
- Kiinteät ICT-pisteet riittävästi sekä käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukellot neuvottelu- ja taukotilaan.
- Huomioitava äänieritys toimisto- ja työtiloissa, jotta äänet eivät kulkeudu esim. ilmastoinnin kautta näihin tiloihin tai tiloista muualle.

5.15.2 Sosiaalitulat

- Yhteinen pukutila naisille ja miehille. Tilan yhteyteen sijoitetaan WC-tilat ja suihkutilat, jossa voi vaihtaa vaatteet.
- Verhokisko kattoon tilan jakamista varten.
- Lukolliset pukukaapit kaikille henkilökunnan jäsenille ja varaus vähintään kahdelle ylimääräiselle kaapille.
- Ilmoitustaulu
- Käsienpesupiste
- Peili
- Sähköpistorasia vesipisteen yläpuolelle peillin viereen.
- Vaatenaulakko ulkovaatteille
- Pyyhekuivaustelineet
- Suihkutilassa, suihkuverhokisko ja –verho tai suihkuseinäkkeet, välinepidike seinään lattia-kuivaimelle.
- Vaatekoustot
- Saippua-annostelija
- WC-tilojen varustus vrt. Rakennussuunnitteluohje
- Kiinteät ICT-pisteet käyttäjän langattomalle WLAN-verkolle
- Sähköpistokkeita riittävästi
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello

5.15.3 Siivoustilat

- Vrt. Rakennussuunnitteluohje / Erillistilojen suunnitteluohjeet.
- Siivoustilojen varustus Pirkanmaan Voimian ohjeen mukaan.
- Ammattikäyttöön tarkoitettu mopinpesukone ja tarvittaessa kuivausrumpu vierekkäin jalustalla (ergonominen korkeus). Myös torniasennus mahdollinen. Pyykinpesukoneessa sekä kuivausrummussa tulee olla pikaohjelmat sekä lämpötilan säädön mahdollisuus.
- Aikuisten korkeuteen saippua-annostelija, desinfiointiaine -annostelija ja käsipaperiteline. Malli tilaajan ohjeen ja linjauksen mukainen, katso rakennussuunnitteluohje, kohta liite 1.
- ICT-pisteet työtasoille, n. 1–2 kpl työaseman käyttöön sekä käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi työtasoille.
- Siivoustila tulee olla lukittava.

5.15.4 Tekstiilihuoltotila

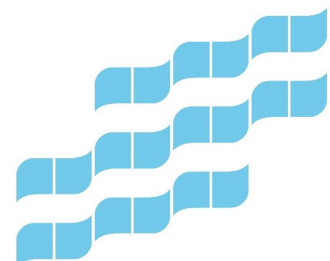
- Liinavaatekomerot
- Puhtaalle ja likaiselle pyykille erillinen säilytysmahdollisuus (likaisille liinavaatteille tilavaraus rullakoille), eivät saa sijaita lähellä toisiaan. Likaisen pyykin säilytyspaikan yhteyteen ilmanvaihdon poisto.
- Tilassa vesipiste ja RST-allas, koko noin 600x400x250mm, malli esim. Franke / Kalla-allas tai vastaava.
- Vesipiste- ja viemäriveraus sekä sähköpistoke varhaiskasvatuksen pyykinpesukoneelle ja kuivauskaapille/-rummulle.
- Sijainti mahdollisimman lähelle huolto-ovea.
- Yksityisen palvelutuottajan päiväkodeissa täytyy tehdä selvitys puhtauspalvelun järjestämisestä kohteessa ennen toiminnan aloittamista.
- ICT-pisteet työtasoille, kiinteä ICT-verkko n. 1–2 kpl työaseman käyttöön sekä käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi työtasoille.
- Tekstiilihuoltotila tulee olla lukittava.
- Työtaso

5.15.5 Varastot

- Varastojen hyllyt säädettäviä vakiohyllyjärjestelmän hyllystöjä esim. Sovella.
- Liikuntavälinevarastoon jumppamatotelineet, ritiläkorit ja koukustot.
- Sähköpistokkeet

5.15.6 Keittiötilat

- Toteutetaan pääsääntöisesti ns. palvelukeittiönä.
- Keittiökalusteet ja -laitteet suunnitellaan Pirkanmaan Voimia Oy:n ohjeistuksen mukaisesti. Katso erillinen ohje "Keittiöiden suunnitteluohjeet"
 - kalusteet vakiomallisia RST-kalusteita
 - lattia akryylibetonia tai vast., nostettu seinälle
- ICT-pisteet toimistoon ja työtasoille, kiinteä ICT-verkko n. 2–3 kpl työaseman käyttöön sekä käyttäjän langaton WLAN-verkko.
- Sähköpistokkeita riittävästi toimistoon ja työtasoille.
- Säältä ja ilkivallalta suojattu lukittava laatikkovarasto.
- Keittiön ulko-oven ja tuulikaapin oven yhteyteen ovikello tai kuvallinen ovipuhelin.
- Päiväkodin huoltoliikennettä ei saa järjestää keittiötilan läpi, vaan rakennukseen suunnitellaan erillinen reitti huoltopihalle.
- Ajannäyttöjärjestelmän sivukello.

5.15.7 Jätehuolto

- Sijointi huoltopihalle, katso myös kohta 3.2.
- Suunnittelussa huomioidaan myös sisäinen jätehuolto, eri jätelajien osalta.
- Jäteastiamitoitus Pirkanmaan jätehuollon ohjeiden mukaisesti, huomioiden riittävä mitoitus.
- Jäteastiat yleensä maahan upotettavia syväkeräysastioita.
- Jäteastiat tai erillinen jätetila pääsääntöisesti lukittavia.

5.15.8 Tilalukitus, -suojaus

- Tapauskohtaisesti ulko-oviin, keittiötilojen ja iltakäyttöä rajaaviin oviin ohjelmoitava lukitusjärjestelmä; Timecon-lukitus, iLOQ tai vastaava. Iltakäytön ovet tulee varustaa Stanley Flow mobiilitunnistautumisen laitteilla.
- Kaikkien muiden tilojen oviin mekaaninen lukitus, sisällä pääsääntöisesti painikelukko.
- WC-tiloihin normaali WC-lukitus (aikuisten / henkilökunnan WC-tilat).
- Häätälukitus rakennuksen ulko-oviin. Laukaisun ja palautukset sijainti ja toiminta tarkennetaan tapauskohtaisesti.
- Avainsarjat pääsääntöisesti
 - yleisavain / huolto
 - johtajan huone
 - henkilökunta
 - keittiö
 - iltakäyttäjät tapauskohtaisesti
- Kuvallinen ovipuhelin ryhmien ulko-oven yhteyteen.
- Kameravalvonta ja rikosilmoitin rakennussuunnitteluohjeen ja sen liitteiden mukaisesti.
- Kattava osoitteellinen paloilmoinjärjestelmä.
- Kattava turvavalaistusjärjestelmä.
- Kattava yleisäänentoistojärjestelmä. Järjestelmän toteutus paloilmoinjärjestelmän palokelloja täydentävänä osana poistumishälytys- ja turvakuulutusjärjestelmän vaatimusten mukaan.
- Ulkoalueilla estetään asiattomien katolle pääsy (kiipeämisen esto kattotikkaissa, ym.).

